

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
Π.Μ.Σ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ : ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΚΑΙΟ**

**"Η προώθηση πολιτικών και δράσεων για την Αειφόρο Ανάπτυξη σε
Ευρωπαϊκό επίπεδο. Περίπτωση μελέτης (case study):
Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή"**

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΤΗΣ
ΜΑΡΓΑΡΙΤΑΣ Π. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑΡΑ
Α.Μ.0908Μ005**

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: Π. ΦΟΥΝΤΕΛΑΚΗ
Αν. Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου**

ΑΘΗΝΑ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2010

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**Π.Μ.Σ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ : ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΚΑΙΟ**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ Π. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑΡΑ
Α.Μ.0908Μ005**

ΜΕ ΘΕΜΑ :

**"Η προώθηση πολιτικών και δράσεων για την
Αειφόρο Ανάπτυξη σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.
Περίπτωση μελέτης (case study):
Ενέργεια και Κλιματική Αλλαγή"**

Επιβλέπουσα: Π. Φουντεδάκη

Συνεπιβλέποντες Εξεταστικής Επιτροπής : Β. Καραγεώργου
Ν. Κανελλοπούλου

ΑΘΗΝΑ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	σελ.6
Abstract	σελ.7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ.8

Α΄ ΜΕΡΟΣ: «ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Περιβαλλοντικές Πολιτικές	σελ.10-21
1.1 Αναγκαιότητα περιβαλλοντικών πολιτικών.....	σελ.10
1.2 Περίοδοι περιβαλλοντικών πολιτικών-Ιστορική Αναδρομή.....	σελ.11
1.2.1 Η «νομιμοποίηση»: Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη έως Maastricht (1987-1992).....	σελ.12
1.2.2 Το Τέταρτο πρόγραμμα.....	σελ.13
1.2.3 Η έννοια της αειφορίας.....	σελ.13
1.2.4 Το Λευκό βιβλίο του Delors.....	σελ.14
1.2.5 Το 5ο Πρόγραμμα Δράσης.....	σελ.15
1.2.6 Cardiff, Στρατηγική της Λισσαβόνας, Gothenburg.....	σελ.16
1.2.7 Το 6ο Πρόγραμμα Δράσης (2003-2012).....	σελ.18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης σε σχέση με την αρχή της αειφορίας	σελ.21-30
2.1 Ορισμός-περιεχόμενο της Αρχής της αειφόρου ανάπτυξης.....	σελ.21
2.2 Η δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	σελ.23
2.2.1 Οι βασικοί στόχοι της ανανεωμένης στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη.....	σελ.24
2.2.2 Οι αρχές που θα πρέπει να καθοδηγούν τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	σελ.26
2.2.3 Συνεργασία μεταξύ της Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΣΑΑ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Στρατηγικής της Λισσαβόνας για οικονομική αύξηση και απασχόληση.....	σελ.28
2.3 Η προώθηση των δράσεων και των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη σε διεθνές επίπεδο.....	σελ.29

**Β΄ ΜΕΡΟΣ : «ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ
ΑΛΛΑΓΗΣ, ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ, ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ
ΕΕ»**

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : Κλιματική Αλλαγή.....σελ.30-47

3.1 Συνοπτικά αποτελέσματα της έκθεσης της διακυβερνητικής επιτροπής για την κλιματική αλλαγή.....σελ.30	
3.2 Το διεθνές κανονιστικό πλαίσιο για την κλιματική αλλαγή.....σελ.33	
3.2.1 Σύμβαση-Πλαίσιο για τις Κλιματικές Αλλαγές.....σελ.33	
3.2.2 Το Πρωτόκολλο του Κιότο.....σελ.34	
3.2.3 Πρόσφατες εξελίξεις για την κλιματική αλλαγή και η θέση της ΕΕ.....σελ.35	
i) Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή στο Μπαλί.....σελ.35	
ii) Η διάσκεψη του ΟΗΕ για το κλίμα στο Πόζναν της Πολωνίας.....σελ.37	
iii) Η Διάσκεψη της Κοπεγχάγης για την κλιματική αλλαγή.....σελ.38	
iv) Διάσκεψη του ΟΗΕ για το κλίμα, στο Κανκούν.....σελ.40	
3.3 Το ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο για την κλιματική αλλαγή.....σελ.43	
3.3.1 Το Πακέτο Κλίμα και Ενέργεια (Climate and Energy Package).....σελ.43	
3.3.2 Σύστημα Εμπορίας εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (Emissions Trading)-Τροποποιητικοί μηχανισμοί του 2010.....σελ.44	
3.4 Κλιματική αλλαγή: Η Επιτροπή δρομολογεί μεγάλο επενδυτικό πρόγραμμα για τις καινοτόμες τεχνολογίες με χαμηλές εκπομπές άνθρακα.....σελ.45	

**ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....σελ.47-61**

4.1 Ενέργεια.....σελ.47	
4.2 Ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη-Ιστορική αναφορά.....σελ.48	
α) Πιο αποτελεσματικές αγορές ηλεκτρισμού και αερίου.....σελ.49	
β) Εγγυημένη ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού- Διαφοροποίηση.....σελ.50	
γ) Μια φιλόδοξη πολιτική ανανεώσιμης ενέργειας.....σελ.51	
δ) Εξοικονόμηση ενέργειας.....σελ.53	
ε) Διεθνής συνεργασία.....σελ.54	
4.3 Το Νομοθετικό πλαίσιο της ΕΕ για την ενέργεια.....σελ.55	

1. Η οδηγία 2009/28/EK σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Αύξηση χρήσης βιοκαυσίμων και βιομάζας.σελ.57	
2. . Η οδηγία 2009/31/EK σχετικά με τη γεωλογική αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα.....σελ.59	
3. Η οδηγία 2009/33/EK για την προώθηση καθαρών και ενεργειακά αποδοτικών οδικών οχημάτων.....σελ.59	
4.4 Η Αιολική Ενέργεια.....σελ.59	
4.5 Ενέργεια : Η νέα στρατηγική της Επιτροπής για το 2020.....σελ.61	
ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....σελ.62	
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ.65	

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η καταγραφή των πολιτικών και των δράσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης σε κοινοτικό επίπεδο. Ειδικότερη μελέτη γίνεται για το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής καθώς και το πώς η ενέργεια και η χρήση της, επιβαρύνουν το περιβάλλον. Επιπροσθέτως, παρατίθενται μέτρα και πολιτικές αντιμετώπισης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την κλιματική αλλαγή καθώς η σημασία της ύπαρξης της Ενεργειακής πολιτικής της Ένωσης.

Πιο συγκεκριμένα, η παρούσα εργασία αποτελείται γενικά από δύο μέρη. Αρχικά στο πρώτο μέρος της εργασίας, το οποίο αποτελείται από δύο κεφάλαια, παρουσιάζονται και αναλύονται οι δράσεις και οι πολιτικές της ΕΕ για το περιβάλλον και την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης. Στο πρώτο κεφάλαιο παρατίθεται μια γενική αναφορά για την αναγκαιότητα των περιβαλλοντικών πολιτικών και μια ιστορική αναδρομή των πολιτικών αυτών οι οποίες αναλύονται. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται ο ορισμός και το περιεχόμενο της αρχή της αειφόρου ανάπτυξης, ενώ για να καταστεί σαφής η δράση της ΕΕ, αναλύεται η στρατηγική της για την προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης, και προστίθεται μικρή αναφορά για τις σχετικές δράσεις της ΕΕ σε διεθνές επίπεδο.

Ακολούθως, στο δεύτερο μέρος της εργασίας, το οποίο χωρίζεται επίσης σε δύο κεφάλαια, μελετάται το φαινόμενο της κλιματικής αλλαγής και με ποιες δράσεις και πολιτικές το αντιμετωπίζει η ΕΕ ενώ επίσης παρουσιάζεται και η ενεργειακή πολιτική της Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα, στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται και αναλύονται οι διεθνείς διασκέψεις για το κλίμα και ποια η θέση που πήρε η ΕΕ σε αυτές, καθώς και σε ποιο κανονιστικό πλαίσιο έχει προβεί η ΕΕ για να αποδείξει την δυναμική της παρουσία στο σοβαρότατο θέμα της κλιματικής αλλαγής. Στο τέταρτο και τελευταίο κεφάλαιο της παρούσας διπλωματικής εργασίας, παρουσιάζεται η ενεργειακή πολιτική της ΕΕ και επιπροσθέτως παρατίθεται το νομοθετικό της πλαίσιο για την ενέργεια. Τέλος, επιχειρείται να συνοψιστούν κάποια συμπεράσματα μετά από την ανάλυση των παραπάνω πολύ σημαντικών θεμάτων που μελετά η παρούσα εργασία.

Abstract

The purpose of this thesis is to document the policies and actions of the European Union (EU) to promote sustainable development at Community level. Special considerations are the phenomenon of climate change and how energy and use, pollute the environment. Furthermore out policies and measures to address the European Union on climate change and the importance of the Energy policy.

More specifically, this work generally consists of two parts. Originally the first part of this work, which consists of two chapters present and analyze the actions and policies of the EU environment and the principle of sustainable development. The first chapter presents a general indication of the need for environmental policies and a history of these policies are analyzed. The second chapter presents the definition and content of the principle of sustainable development, while making clear the EU's action, explains the strategy for promoting sustainable development, and added little reference to the relevant EU actions at international level.

Then the second part, which is equally divided into two chapters studied the phenomenon of climate change and what actions and policies in facing the EU and also presented and the Union's energy policy. More specifically, the third section presents and analyzes the international conferences on climate change and what is the position taken by the EU Commission, including a regulatory framework which has made the EU to demonstrate its strong presence in a very serious issue of climate change. The fourth and last chapter of this thesis presents the EU energy policy and in addition sets out the legislative framework for energy. Finally, attempts to summarize some conclusions after the analysis of these very important issues to consider in this work.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ζούμε σε μια σημαντικότερη περίοδο της ιστορίας της γης. Περιβαλλόμαστε από περισσότερες μορφές ζωής από όσες υπήρξαν ποτέ, στα 3 δισεκατομμύρια χρόνια ζωής του πλανήτη. Έχει όμως γίνει πλέον κατανοητό ότι ένα είδος, ο άνθρωπος, έχει αναπτύξει τέτοιες δυνατότητες που είναι σε θέση όχι μόνο να μεταβάλει αλλά και να καταστρέψει ολόκληρα οικοσυστήματα.

Για το μεγαλύτερο μέρος της ανθρώπινης ιστορίας, η γη φαινόταν απέραντη και οι φυσικοί της πόροι απεριόριστοι. Σήμερα έγινε πλέον κατανοητό ότι, η γη, είναι περιορισμένη τόσο σε μέγεθος όσο και σε φυσικούς πόρους. Όλα τα όντα στη γη, πάντοτε είχαν να ανταπεξέλθουν σε φυσικές καταστροφές. Οι φυσικές όμως αυτές καταστροφές, ήταν περιορισμένες σε έκταση. Σήμερα, η καταστροφή που προκαλεί ο άνθρωπος¹ είναι παγκόσμια και γίνεται με ρυθμούς που δεν έχουν προηγούμενο. Οι μεταφορές, η βιομηχανία και η κατανάλωση ενέργειας αποτελούν πηγές ρύπανσης. Η ενίσχυση των υποδομών και της αστικοποίησης όχι μόνο διαταράσσει, αλλά και καταστρέφει τα οικοσυστήματα. Η χρήση των φυσικών πόρων, η οποία συνεχώς αυξάνεται, απειλεί να τους εξαντλήσει ενώ παράλληλα η απώλεια της βιοποικιλότητας με την καταστροφή των τροπικών δασών, η υπεραλίευση των θαλασσών και οι κλιματικές αλλαγές, επιβαρύνουν τα περιβαλλοντικά συστήματα όπως το νερό, το έδαφος και τον αέρα, σε βαθμό που δεν μπορεί να συνεχίσει. Το κλίμα παρούσαζε, και θα παρουσιάζει για πάντα, αποκλίσεις που οφείλονται σε φυσικά αίτια. Οι φυσικές αυτές αιτίες συμπεριλαμβάνουν τις ανεπαίσθητες μεταβολές της ηλιακής ακτινοβολίας, τις ηφαιστειακές εκρήξεις, οι οποίες μπορούν να καλύψουν τη γη με σκόνη που αντανάκλα την ηλιακή θερμότητα στο διάστημα, καθώς και τις φυσικές αποκλίσεις του ίδιου του κλιματικού συστήματος.

Εντούτοις, οι φυσικές αιτίες μπορούν να εξηγήσουν μόνο ένα μικρό μέρος αυτής της θέρμανσης. Η βιομηχανική δραστηριότητα του ανθρώπου², οδηγούμενη από μια ιλιγγιώδους ταχύτητας τεχνολογική εξέλιξη στη σημερινή οικονομία, είναι βασισμένη στην καύση ορυκτών καυσίμων, το διοξείδιο του άνθρακα που εκπέμπεται και το οποίο έχει συσσωρευτεί στην ατμόσφαιρα, βρίσκεται πλέον σε τέτοιες υψηλές συγκεντρώσεις ώστε να διαταράσσεται η ισορροπία της ατμοσφαιρικής σύστασης και

¹ Βλ. Ε.Κουτούπα-Ρεγκάκου, «Δίκαιο του περιβάλλοντος», 2008, σ.1

² Βλ. Γ.Τσάλτας- Χ.Πλατιάς, «Ευρωπαϊκή Ένωση και περιβάλλον», 2010, σ.9

να αυξάνεται με εκθετικό αριθμό η μέση θερμοκρασία της γης(το γνωστό «φαινόμενο του θερμοκηπίου»). Η συντριπτική πλειοψηφία των επιστημόνων συμφωνεί λοιπόν ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες επιβαρύνουν την ατμόσφαιρα, το περιβάλλον και το κλίμα. Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι το μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης που ακολουθείται παγκόσμια δεν είναι βιώσιμο, και επομένως είναι επιτακτική η ανάγκη να κινηθούν αποφασιστικά όλοι οι μηχανισμοί της σύγχρονης κοινωνίας και να γίνουν εκ βάθρου αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας της.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση, αναγνωρίζοντας την σημασία του τρόπου ζωής των σύγχρονων κοινωνιών, των επιδράσεων τους στο περιβάλλον και την κατασπατάληση των περιορισμένων φυσικών πόρων της γης, εισήγαγε και προωθεί την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης σε όλες τις πολιτικές της³. Ανώτερος στόχος είναι η αειφόρος ανάπτυξη, δηλαδή, η διαχείριση και εκμετάλλευση των φυσικών πόρων πρέπει να γίνεται με τρόπο που να διασφαλίζει τη διατήρησή τους και προς χάρη των επερχόμενων γενεών⁴. Με άλλα λόγια, η σημερινή ανάπτυξη πρέπει να μη θέτει σε κίνδυνο τις αναπτυξιακές δυνατότητες των μελλοντικών γενεών.

Η Αειφόρος Ανάπτυξη αποσκοπεί στο να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης του ανθρώπου, διαφυλάσσοντας παράλληλα το περιβάλλον βραχυπρόθεσμα και, κυρίως, μακροπρόθεσμα. Η αειφόρος ανάπτυξη αποσκοπεί σε μια οικονομική ανάπτυξη η οποία να είναι αποτελεσματική, κοινωνικά δίκαιη και περιβαλλοντικά βιώσιμη⁵. Η ιδέα δεν είναι καινούργια. Πολλοί πολιτισμοί, μέσα από τους αιώνες, αναγνώρισαν την ανάγκη της αρμονίας μεταξύ του περιβάλλοντος, της κοινωνίας και της οικονομίας. Το τι είναι καινούργιο είναι η συστηματική πλέον αντιμετώπιση των προβλημάτων. Επίσης η Ευρωπαϊκή Ένωση θέσπισε μια ολοκληρωμένη πολιτική για την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή με φιλόδοξους στόχους. Ευελπιστεί δε ότι η Ευρώπη θα μπει στη σωστή τροχιά για ένα βιώσιμο μέλλον και μια οικονομία με μικρότερη κατανάλωση άνθρακα και μεγαλύτερη ενεργειακή απόδοση χάρη στα ακόλουθα μέτρα: τη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου κατά 20% (ή 30% εφόσον επιτευχθεί διεθνής συμφωνία), τον περιορισμό της ενεργειακής κατανάλωσης κατά

³ Βλ. Γ.Τσάλτας- Χ.Πλατιάς, «Ευρωπαϊκή Ένωση και περιβάλλον», 2010, σ.16

⁴ Βλ. Μ.Δεκλερής, «Ο Δωδεκάδελτος του περιβάλλοντος. Αρχές της βιώσιμης αναπτύξεως», Νόμος και Φύση 1995, 283επ.

⁵ Βλ. Ε.Κουτούπα-Ρεγκάκου, «Δίκαιο του περιβάλλοντος», 2008, σ.57

20% μέσω της μεγαλύτερης ενεργειακής απόδοσης και την κάλυψη του 20% των ενεργειακών αναγκών μας από ανανεώσιμες πηγές⁶.

Α΄ ΜΕΡΟΣ: «ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ, Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Περιβαλλοντικές Πολιτικές

1.1 Αναγκαιότητα περιβαλλοντικών πολιτικών

Η Κοινοτική πολιτική για το περιβάλλον διαμορφώθηκε σταδιακά κατά την διάρκεια των τριών τελευταίων δεκαετιών. Μολονότι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα είχε ως πρωταρχικό στόχο την εξάλειψη των τεχνικών εμποδίων στην ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων, ανέπτυξε μια εκτεταμένη περιβαλλοντική πολιτική, η οποία θέτει κανόνες και όρια που περιορίζουν τις ελευθερίες της αγοράς. Αρχικά, ωστόσο, η Κοινοτική περιβαλλοντική πολιτική αφορούσε μάλλον τον ανταγωνισμό παρά το περιβάλλον. Το προβάδισμα του ανταγωνισμού δεν ήταν απλώς μια πολιτική επιλογή. Εφόσον το περιβάλλον δεν περιλαμβανόταν ως αυτοτελής πολιτικός στόχος στο κείμενο της Συνθήκης της Ρώμης του 1957, Κοινοτική περιβαλλοντική πολιτική δεν ήταν δυνατόν να υπάρξει παρά μόνο ως εξάρτημα της πολιτικής του ανταγωνισμού. Ο κύριος στόχος της Κοινοτικής πολιτικής⁷ ήταν η εναρμόνιση των περιβαλλοντικών νομοθεσιών και η ομοιόμορφη καταπολέμηση ορισμένων μορφών ρύπανσης, ώστε να μη δημιουργούνται τεχνικά εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων λόγω των διαφορετικών εθνικών προσεγγίσεων. Μόνο μετά την Ενιαία Πράξη του 1987, το περιβάλλον και η ανάγκη της προστασίας του ενσωματώθηκαν στο κείμενο της Συνθήκης.

Η Κοινοτική περιβαλλοντική πολιτική καλύπτει σήμερα σχεδόν το σύνολο των περιβαλλοντικών θεμάτων. Το θεσμικό πλαίσιο στο οποίο αναπτύχθηκε ήταν τα

⁶Βλ. http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/128012_el.htm, (15/11/10)

⁷ Βλ. Γ.Τσάλτας- Χ.Πλατιάς, «Ευρωπαϊκή Ένωση και περιβάλλον», 2010, σ.32

έξη πολυετή Προγράμματα Δράσης για το Περιβάλλον. Το πρώτο θεσπίστηκε το 1973, ενώ το τρέχον έκτο πρόγραμμα θα ισχύει μέχρι το 2012.

1.2 Περίοδοι περιβαλλοντικών πολιτικών-Ιστορική Αναδρομή

Στη συνέχεια περιγράφεται η εξελικτική πορεία της Κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής από τις απαρχές της, όταν ακόμη λειτουργούσε ως εξάρτημα της αγοράς, ως σήμερα που διεκδικεί την ενσωμάτωσή της στις άλλες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Συγκεκριμένα γίνεται σύντομη περιγραφή ορισμένων αντιπροσωπευτικών νομοθετικών ρυθμίσεων που αποτυπώνουν το πνεύμα της Κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής σε κάθε περίοδο. Η πορεία αυτή καλύπτει πάνω από τρεις δεκαετίες. Οι πέντε περίοδοι που διακρίνονται όσον αφορά στην περιβαλλοντική πολιτική της Ευρώπης είναι οι εξής:

- Η προϊστορία, από την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας έως την Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης το 1972⁸. Η περίοδος αυτή προετοίμασε το έδαφος για τη θέσπιση μιας Κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής.
- Η περίοδος στην αγορά, που άρχισε με τη θέσπιση του πρώτου Προγράμματος Δράσης για το περιβάλλον το 1973 έως τη λήξη του τρίτου Προγράμματος το 1986. Η περιβαλλοντική πολιτική αποτελούσε εξάρτημα της πολιτικής του ανταγωνισμού.
- Η περίοδος της «νομιμοποίησης» του περιβάλλοντος, από την Ενιαία Πράξη το 1987, με την προσθήκη ενός νέου τίτλου «Περιβάλλον» στο κείμενο της τροποποιημένης Συνθήκης, έως την Συνθήκη του Maastricht το 1992. Δημοσίευση της έκθεσης Brundtland (1987), όπου εισάγεται για πρώτη φορά η έννοια της αειφορίας.
- Η περίοδος που καλύπτεται από το 5ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον με τίτλο: «Στόχος η αειφορία». Ορόσημα της περιόδου αυτής είναι οι Συνδιασκέψεις Κορυφής του Cardiff, της Λισαβόνας και του Gothenburg.
- Η περίοδος που καλύπτεται από το 6ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από μια έντονη προτίμηση στη χρήση οικονομικών εργαλείων και εθελοντικών συμφωνιών παράλληλα με τον

⁸ Βλ. Δεκλερής Μ., «Ο Δωδεκάδελτος του Περιβάλλοντος. Αρχές της Βιωσίμου Αναπτύξεως», Νόμος και Φύση 1995, τόμος 2, 1995, σ. 282-347.

εξορθολογισμό, τον περιορισμό και τη μείωση της πολυπλοκότητας και του όγκου των νομοθετικών ρυθμίσεων.⁹

Πιο αναλυτικά παρουσιάζονται οι πιο πρόσφατες αλλαγές που αφορούν στην περιβαλλοντική πολιτική στην Ε.Ε.

1.2.1 Η «νομιμοποίηση»: Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη έως Maastricht (1987-1992)

Το 1987 ήταν σημείο καμπής στην εξέλιξη των εννοιών της διεθνούς περιβαλλοντικής πολιτικής, γιατί δημοσιεύθηκε η «Έκθεση Brundtland» (World Commission on Environment and Development, 1987) η οποία καθιέρωσε τον όρο «αιεφόρος ανάπτυξη» (sustainable development) και στηρίζεται στην τριλογία: **περιβάλλον ακμαίο, οικονομία παραγωγική και κοινωνία υγής και σταθερή**. Η έκθεση αποτέλεσε την επίσημη απάντηση στην ανεξέλεγκτη ανάπτυξη, επιδιώκοντας τον συμβιβασμό μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος. Με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη¹⁰ τροποποιήθηκε η Συνθήκη της Ρώμης, το περιβάλλον απέκτησε για πρώτη φορά δική του νομοθετική βάση, η οποία περιέλαβε τις βασικές αρχές και κύριους στόχους που είχαν διατυπωθεί στο Πρώτο Πρόγραμμα Δράσης και είχαν υιοθετηθεί από τα δύο επόμενα Προγράμματα. Στο κείμενο της Συνθήκης ενσωματώθηκε ένα ειδικό τμήμα με θέμα το περιβάλλον. Σύμφωνα με τα άρθρα του τμήματος αυτού, η δράση της Κοινότητας πρέπει να έχει ως στόχο τη διατήρηση, την προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος, την προστασία της ανθρώπινης υγείας και τη συνετή χρήση των φυσικών πόρων. Η δράση της Κοινότητας σε θέματα περιβάλλοντος πρέπει να καθορίζεται από την προσπάθεια να ενσωματωθεί η περιβαλλοντική πολιτική σε όλες τις άλλες πολιτικές και να βασίζεται στην «αρχή της πρόληψης», την αρχή της «θεραπείας στην πηγή» και την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Η δράση της Κοινότητας πρέπει επίσης να στηρίζεται στη διαθέσιμη επιστημονική και τεχνική γνώση, να λαμβάνει υπόψη τις περιβαλλοντικές συνθήκες στα κράτη μέλη και να σταθμίζει το κόστος και το όφελος από την προβλεπόμενη δράση ή τη μη δράση.

Η Κοινοτική περιβαλλοντική πολιτική χειραφετήθηκε ως ένα βαθμό από τις επιταγές του ανταγωνισμού και «νομιμοποιήθηκε» αποκτώντας έρεισμα στο κείμενο

⁹ Βλ. Κ. Χατζημπίρος και Δ. Τσαντίλης, Ευρωπαϊκή Περιβαλλοντική Πολιτική, 2007, σ. 54

¹⁰ Υπογράφηκε την 17 και 18 Φεβρουαρίου 1986 και τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιουλίου 1987. Στην Ελλάδα στο τέθηκε σε ισχύ με το ν. 1681/87, ΦΕΚ 10 Α/2/4-2-198

της Συνθήκης. Βασικός στόχος της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης ήταν η ολοκλήρωση ως τα τέλη του 1992 της «Εσωτερικής Αγοράς» και η προετοιμασία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ώστε να μετεξελιχθεί σε μια οικονομική, πολιτική και νομισματική ένωση ¹¹. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη αναθεωρήθηκε, διευρύνθηκε και βελτιώθηκε με την υπογραφή της Συνθήκης του Μάαστριχτ το 1992

1.2.2 Το Τέταρτο πρόγραμμα

Το Τέταρτο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον (1987-1992) αποτελεί συνέχεια των τριών προηγούμενων, ωστόσο εισάγει ταυτόχρονα μια νέα προσέγγιση. Για πρώτη φορά, οι συντάκτες του προγράμματος διαπιστώνουν ότι η υποβάθμιση του περιβάλλοντος συνεχιζόταν και σε ορισμένες περιπτώσεις εντεινόταν, παρά τα μέτρα που είχαν έως τότε ληφθεί. Τα αίτια γι' αυτήν σχετική αποτυχία της Κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής είναι ότι αφ' ενός η εφαρμογή των νομοθετικών ρυθμίσεων ήταν πλημμελής, αφ' ετέρου η πρόοδος σε έναν τομέα εξουδετερωνόταν από τις αρνητικές εξελίξεις σε έναν ή περισσότερους άλλους.

Το Τέταρτο Πρόγραμμα επανέλαβε την ανάγκη να ενσωματωθεί το περιβάλλον στις άλλες πολιτικές και ιδίως στην οικονομική ¹². Για πρώτη φορά εκτιμήθηκε ότι η προστασία του περιβάλλοντος και ο ανταγωνισμός δεν αλληλοσυγκρούονται. Αντίθετα, η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί προϋπόθεση για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ευρωπαϊκής βιομηχανίας.

1.2.3 Η έννοια της αειφορίας

Το 1992 ήταν το έτος της Συνθήκης του Maastricht¹³ με την οποία ιδρύθηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση. Ήταν ταυτόχρονα το έτος που ολοκληρώθηκε η Εσωτερική Αγορά και ξεκίνησε η διαδικασία για τη Νομισματική Ένωση. Στο διεθνές περιβαλλοντικό χώρο, το 1992 ήταν το έτος της Συνδιάσκεψης του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (United Nations, 1992).

¹¹ Βλ. Κ. Χατζημπίρος και Δ. Τσαντίλης, «Ευρωπαϊκή Περιβαλλοντική Πολιτική», 2007, σ. 46

¹² Βλ. Α. Λουλουδής, Ν. Μπεόπουλος, «Η ολοκλήρωση της ΕΕ, θεσμικές, πολιτικές, και οικονομικές πτυχές», 1995, σ. 106-112

¹³ Κυρώθηκε για την Ελλάδα με το ν. 2077/92, ΦΕΚ 136 Α/92.

Το νέο στοιχείο ήταν η οικολογική κατεύθυνση που δόθηκε στην περιβαλλοντική πολιτική, μεάξονες την Διακήρυξη του Ρίο για την Αειφόρο Ανάπτυξη, την Σύμβαση για βιοποικιλότητα και τη Σύμβαση για την Αλλαγή του Κλίματος. Η αειφόρος ανάπτυξη αναφέρεται στην οικονομική ανάπτυξη που σχεδιάζεται και υλοποιείται λαμβάνοντας υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιωσιμότητα. Γνώμονας της αειφορίας είναι η μέγιστη δυνατή απολαβή αγαθών από το περιβάλλον, χωρίς όμως να διακόπτεται η φυσική παραγωγή αυτών των προϊόντων σε ικανοποιητική ποσότητα και στο μέλλον Πρόκειται στην ουσία για την ενσωμάτωση του οικολογικού, του οικονομικού και του κοινωνικού προβληματισμού στην περιβαλλοντική πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας¹⁴.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα εισάγει για πρώτη φορά την έννοια της αειφορίας στο κείμενο της Συνθήκης του Maastricht. Επί πλέον η Συνθήκη του Maastricht ορίζει ότι η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής σε όλες τις Κοινοτικές πολιτικές αποτελεί υποχρέωση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας¹⁵.

1.2.4 Το Λευκό βιβλίο του Delors

Την ίδια περίοδο διεξαγόταν μια έντονη συζήτηση γύρω από τις σχέσεις οικονομίας και οικολογίας και τη χρήση οικονομικών εργαλείων για την ταυτόχρονη επίτευξη περιβαλλοντικών και κοινωνικών στόχων. Ορόσημο αυτού του προβληματισμού ήταν το Λευκό Βιβλίο (1994), το οποίο συντάχθηκε με πρωτοβουλία του τότε προέδρου της Επιτροπής J. Delors.

Κεντρική διαπίστωση του Λευκού Βιβλίου ήταν ότι το ακολουθούμενο αναπτυξιακό μοντέλο στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα βασίζεται σε μη βέλτιστη χρήση των δύο βασικότερων οικονομικών συντελεστών, δηλαδή της εργασίας και των φυσικών πόρων, με αποτέλεσμα την αυξημένη ανεργία και την καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος. Η πρόκληση ήταν να αντιστραφούν οι τάσεις αυτές, να αυξηθεί η απασχόληση και να μειωθεί η χρήση της ενέργειας και των φυσικών πόρων. Το κύριο μέσο για την επίτευξη του διπλού στόχου ήταν, σύμφωνα με το Λευκό βιβλίο, μια «πράσινη φορολογική μεταρρύθμιση που θα διόρθωνε τις τιμές, ώστε να «εσωτερικευθεί» το «εξωτερικό κόστος» (οικολογικό και κοινωνικό).

¹⁴ Βλ. www.wikipedia.org, (20/11/10)

¹⁵Βλ. Καράκωστας (Γ.), «Περιβάλλον και Δίκαιο», 2η έκδ., 2006, σ. 84

Συγκεκριμένα η πρόταση του Λευκού Βιβλίου ήταν να μετατεθεί η επιβάρυνση της φορολογίας από την εργασία στην ενέργεια και την κατανάλωση φυσικών πόρων. Οι διορθωμένες τιμές θα αποτελούσαν μόνιμο κίνητρο για να ανακοπεί η υποκατάσταση της εργασίας από ενεργοβόρα τεχνολογία και για εξοικονόμηση ενέργειας και φυσικών πόρων. Θα προωθούσαν, με άλλα λόγια την απασχόληση και θα μείωναν την επιβάρυνση του περιβάλλοντος¹⁶. Η πολιτική αυτή απέτυχε για δύο λόγους. Αφ' ενός, τα κράτη μέλη θεωρούν την φορολογική πολιτική εσωτερική υπόθεση και είναι απρόθυμα να εκχωρήσουν φορολογικές εξουσίες στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και αφ' ετέρου εκφράστηκαν φόβοι ότι η φορολογική μεταρρύθμιση θα αύξανε το κόστος και θα μείωνε την ανταγωνιστικότητα, στο βαθμό μάλιστα που οι κύριοι ανταγωνιστές της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, οι ΗΠΑ και η Ιαπωνία, δεν ήταν πρόθυμοι να κάνουν παρόμοια βήματα. Η αντίθεση στα φορολογικά μέτρα ως εργαλεία για την ενσωμάτωση του εξωτερικού κόστους, κυρίως από τις ΗΠΑ, οφειλόταν κυρίως στην αντίθεση των επιχειρήσεων και του κοινού σε κάθε είδους φορολογικά μέτρα. Οι ΗΠΑ αντιπρότειναν την χρήση εμπορεύσιμων αδειών για τον περιορισμό της ρύπανσης¹⁷.

1.2.5 Το 5^ο Πρόγραμμα Δράσης

Το 5ο Κοινοτικό Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον (1993 - 2002)¹⁸ καθόρισε το περιεχόμενο και το χρονοδιάγραμμα της Κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής για τη δεκαετία που ακολούθησε την Συνθήκη του Maastricht. Το νέο στοιχείο που εισάγει είναι η αρχή της «αιεφορίας», η οποία αποτελεί τον κεντρικό στόχο του.

Η πρακτική σημασία του όρου «αιεφορία» είναι η συμφιλίωση και εξισορρόπηση αφ' ενός της οικονομικής και κοινωνικής προόδου και ευημερίας και αφ' ετέρου της ανάγκης προστασίας του περιβάλλοντος. Το συμπέρασμα από αυτές τις διαπιστώσεις ήταν ότι η ανάπτυξη δεν πρέπει να υπερβαίνει την εκάστοτε φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντος και ότι για να συνεχισθεί απρόσκοπτα θα πρέπει να χρησιμοποιεί ορθολογικά τους πεπερασμένους φυσικούς πόρους. Αναγκαία

¹⁶ Βλ. Α.Λουλουδής, Ν. Μπεόπουλος, «Η ολοκλήρωση της ΕΕ, θεσμικές, πολιτικές, και οικονομικές πτυχές», 1995, σ.106-112

¹⁷ Βλ. Δ.Τσαντίλης, «Περιβάλλον και Απασχόληση», 1997, σ.73-74

¹⁸ Βλ. Ι.Καράκωστα, Γλ. Σιούτη, «Εισαγωγή στο Κοινοτικό Δίκαιο Περιβάλλοντος», 1993, σ.82-85

αλλά όχι και ικανή συνθήκη στην πορεία προς την αειφόρο ανάπτυξη είναι η αποσύνδεση των εισροών ενέργειας και πρώτων υλών από την αύξηση του κατά κεφαλή εισοδήματος¹⁹. Οι τομείς προτεραιότητας που επελέγησαν για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών απαιτήσεων ήταν οι ακόλουθοι πέντε: ενέργεια, μεταφορές, τουρισμός, γεωργία, βιομηχανία.

Το Πρόγραμμα προτείνει ένα φάσμα διαθέσιμων εργαλείων, ώστε να επιτύχει αποτελεσματικότερη προστασία και να επηρεάσει τα σημερινά καταναλωτικά πρότυπα και τις συμπεριφορές που προκαλούν υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Τα μέτρα περιλάμβαναν:

- Τη βελτίωση της παραγωγής και διάδοσης περιβαλλοντικών πληροφοριών.
- Τη διεύρυνση του φάσματος των εργαλείων που, εκτός από τα νομοθετικά, θα πρέπει να περιλαμβάνουν οικονομικά, χρηματοδοτικά και φορολογικά.
- Την εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει», με τη χρέωση του πλήρους κόστους που συνεπάγεται μια δραστηριότητα.
- Την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση σε περιβαλλοντικά θέματα.
- Την εφαρμογή και επιβολή της νομοθεσίας.

Το 5ο Πρόγραμμα αναγνώρισε την ανάγκη να ληφθούν μέτρα ώστε να περιοριστεί η περιβαλλοντική υποβάθμιση και ότι τα αποθέματα των φυσικών πόρων είναι περιορισμένα. Κατά συνέπεια θα έπρεπε να ληφθούν μέτρα για τον περιορισμό της σπατάλης, την επαναχρησιμοποίηση και την ανακύκλωση των υλικών. Με τον τρόπο αυτό θα μειωνόταν ο όγκος των αποβλήτων και η εξάντληση των μη ανανεώσιμων φυσικών πόρων. Τα μέτρα αυτά θα συνέβαλαν στην αντιμετώπιση των παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων όπως η κλιματική αλλαγή, η ατμοσφαιρική ρύπανση, η οξίνιση των εδαφών, η διατήρηση της βιοποικιλότητας, η εξάντληση και ρύπανση των υδατικών πόρων, η διάβρωση των εδαφών, η υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος και των ακτών και η αύξηση της ποσότητας και της επικινδυνότητας των αποβλήτων²⁰.

1.2.6 Cardiff, Στρατηγική της Λισσαβόνας, Gothenburg

Η σύνθεση των προτεραιοτήτων της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής πολιτικής επιχειρήθηκε με την κατάρτιση μιας ενιαίας πολιτικής για

¹⁹ Βλ. Γ.Δελλή, «Κοινοτικό Δίκαιο Περιβάλλοντος», 1998, σ.44

²⁰ Βλ. Ι.Καράκωστα, Γλ. Σιούτη, «Εισαγωγή στο Κοινοτικό Δίκαιο Περιβάλλοντος», 1993, σ.48-52

την αειφόρο ανάπτυξη. Η προσπάθεια αυτή συνδέεται με τρεις ιστορικές συνόδους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου: του Cardiff το 1998, της Λισαβόνας το 2000 και του Gothenburg το 2001²¹. Στο Cardiff διατυπώθηκε η στρατηγική για την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής πολιτικής σε όλες τις πολιτικές, στην Λισαβόνα τέθηκαν τα κριτήρια για την ανανέωση της οικονομικής πολιτικής και της πολιτικής για την κοινωνική συνοχή και στο Gothenburg τέθηκαν οι βάσεις μιας Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη²², που εισάγει στη Στρατηγική της Λισαβόνα την περιβαλλοντική διάσταση της αειφορίας, ως ισότιμη συνιστώσα πλάι στην οικονομική και την κοινωνική.

Με τη διαδικασία του Cardiff, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο πήρε ένα σημαντικό βήμα για την προώθηση της πρακτικής εφαρμογής του Άρθρου 6, με το να ζητήσει από τα διάφορα Συμβούλια να ετοιμάσουν στρατηγικές και προγράμματα που για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών πτυχών στις πολιτικές τους, αρχίζοντας από την ενέργεια, τις μεταφορές, και τη γεωργία.

Η διαδικασία καλύπτει σήμερα (πέραν από τους τομείς των μεταφορών, γεωργίας και ενέργειας) τους τομείς της βιομηχανίας, της εσωτερικής αγοράς, της ανάπτυξης, της αλιείας, των γενικών υποθέσεων και των οικονομικών και χρηματοδοτικών θεμάτων. Οι τομείς αυτοί έχουν ήδη υιοθετήσει στρατηγικές ενσωμάτωσης. Η κρίσιμη καμπή στη διαδικασία περιβαλλοντικής ενσωμάτωσης πραγματοποιήθηκε το 2001 από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Gothenburg, με την υιοθέτηση της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη και την προσθήκη ενός τρίτου, περιβαλλοντικού πυλώνα, στη Στρατηγική της Λισαβόνας. Έτσι η οικονομική ανάπτυξη και η κοινωνική συνοχή πρέπει τώρα να προωθηθούν παράλληλα με την προστασία του περιβάλλοντος. Σε αυτό το νέο πολιτικό πλαίσιο, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε τα επιμέρους Συμβούλια να οριστικοποιήσουν και να αναπτύξουν περαιτέρω τις στρατηγικές για την ενσωμάτωση του περιβάλλοντος σε όλες τις σχετικές Κοινοτικές πολιτικές, με σκοπό να εφαρμοστούν το συντομότερο δυνατό. Οι στρατηγικές ενσωμάτωσης κάθε τομέα που αναπτύσσονται κάτω από το Cardiff, είναι επομένως, ένας από τους τρόπους για την εφαρμογή των περιβαλλοντικών στόχων της Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη.

²¹ Β.Πανάγος, «Η Πολιτική Περιβάλλοντος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», 1998, σ.194

²² Βλ. Δεκλερής Μ., «Ο Δωδεκάεδελτος του Περιβάλλοντος. Αρχές της Βιωσίμου Αναπτύξεως», Νόμος και Φύση 1995, τόμος 2, 1995, σ. 282-347.

Κατά τη σύνοδο κορυφής της Λισσαβόνας το Μάρτιο του 2000, οι ηγέτες των κυβερνήσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης έθεσαν ένα νέο στόχο για την Ευρωπαϊκή Ένωση: να την κάνουν την ανταγωνιστικότερη οικονομία στον κόσμο έως το 2010. Από τότε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έχει εγκρίνει ποικίλες νομοθετικές διατάξεις στον οικονομικό τομέα, οι οποίες κυρίως θα επιτρέψουν την εισαγωγή διάφορων αγαθών και υπηρεσιών στην ευρωπαϊκή αγορά. Κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ, τον Ιούνιο του 2001, προστέθηκε μια περιβαλλοντική διάσταση στη στρατηγική για την ανάπτυξη, δίνοντας νέα έμφαση στην προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο ανάπτυξη.

Η στρατηγική που έγινε γνωστή ως στρατηγική της Λισσαβόνας²³ απαιτεί δράση σε διάφορα μέτωπα: την εσωτερική αγορά, την κοινωνία των πληροφοριών, την έρευνα, την εκπαίδευση, τις διαρθρωτικές οικονομικές μεταρρυθμίσεις, το σταθερό συνάλλαγμα, καθώς και πολιτικές που να ευνοούν την αειφόρο ανάπτυξη και τη βιώσιμη δημόσια οικονομία. Μεταξύ των πυλώνων της Στρατηγικής της Λισσαβόνας περιλαμβάνεται ο περιβαλλοντικός πυλώνας της στρατηγικής ο οποίος δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης σε όλες τις επιμέρους πολιτικές των κρατών - μελών στοχεύοντας στην αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών, την προώθηση των βιώσιμων μεταφορών και τη στροφή από τις οδικές μεταφορές στις σιδηροδρομικές και τις υδάτινες μεταφορές, την αντιμετώπιση των απειλών για τη δημόσια υγεία και την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων (μείωση αποβλήτων, διατήρηση βιοποικιλότητας, προστασία οικοσυστημάτων, αντιμετώπιση της ερημοποίησης).

1.2.7 Το 6^ο Πρόγραμμα Δράσης (2003-2012)

Το 6ο Κοινοτικό Πρόγραμμα Δράσης²⁴ για το Περιβάλλον θα αποτελεί το πλαίσιο της Κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής κατά τη δεκαετία 2003 – 2012. Κεντρική φιλοσοφία του προγράμματος είναι ότι η προστασία του περιβάλλοντος δεν έρχεται σε αντίθεση με την οικονομία, αλλά ότι, αντίθετα, τα αυστηρά

²³Βλ. Ι.Καράκωστα, Γλ. Σιούτη, «Εισαγωγή στο Κοινοτικό Δίκαιο Περιβάλλοντος», 1993, σ. 94

²⁴Βλ. Τσάλας-Πλατιάς, «Ευρωπαϊκή Ένωση και Περιβάλλον, Ανατομία μιας Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής», 2010, σ.76

Βλ. <http://ec.europa.eu/environment/index>, (05/11/10)

περιβαλλοντικά πρότυπα δημιουργούν κίνητρα που αυξάνουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας και την επιχειρηματικότητα. Η διατήρηση της καλής ποιότητας του περιβάλλοντος είναι από τη άλλη πλευρά ουσιαστική για τη διατήρηση ενός καλού βιοτικού επιπέδου και ποιότητας ζωής. Η κοινωνία, η βιομηχανία και η διοίκηση πρέπει συνεπώς να συνεργασθούν ώστε να επιτευχθεί η αποσύνδεση των πιέσεων στο περιβάλλον από την οικονομική μεγέθυνση.

Το πρόγραμμα δίνει ξεχωριστό βάρος στην εφαρμογή της ισχύουσας περιβαλλοντικής νομοθεσίας, στην ενσωμάτωση του περιβαλλοντικού προβληματισμού στις άλλες πολιτικές, στη χρήση οικονομικών κινήτρων (επιδοτήσεις, περιβαλλοντικοί φόροι) για την προώθηση μεθόδων παραγωγής και καταναλωτικών προτύπων περισσότερο φιλικών προς το περιβάλλον, σε μέτρα επηρεασμού του χωροταξικού σχεδιασμού των εθνικών κυβερνήσεων (π.χ. μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων), ώστε να μειωθούν οι πιέσεις στις αστικές περιοχές, την ύπαιθρο και ιδίως τις παράκτιες περιοχές καθώς και σε δράσεις για την ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και συμμετοχή των πολιτών στη διαμόρφωση της Κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής.

Προτεραιότητες του Προγράμματος είναι η αλλαγή του κλίματος, η φύση και η βιοποικιλότητα, το περιβάλλον και η υγεία, οι φυσικοί πόροι και τα απόβλητα. Για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής ο μακροπρόθεσμος στόχος είναι να περιοριστεί η αύξηση της θερμοκρασίας στους $+2^{\circ}\text{C}$, πράγμα που προϋποθέτει ότι η συγκέντρωση CO_2 στην ατμόσφαιρα δε θα υπερβεί τα 550 ppm. Ποσοτικοί στόχοι έχουν τεθεί στο πλαίσιο της ενεργειακής πολιτικής που επηρεάζει άμεσα το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Τουλάχιστον το 12% της συνολικής ενέργειας που καταναλώνεται και 22% της ενέργειας που παράγεται θα πρέπει να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Έως το 2012, το 18% της ενέργειας θα πρέπει να παράγεται από συστήματα συνδυασμένου κύκλου, ενώ θα πρέπει να έχει αποσυνδεθεί η οικονομική μεγέθυνση από την αύξηση του όγκου των μεταφορών. Στον τομέα του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας προβλέπεται να εξασφαλιστεί στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα ένα ασφαλές επίπεδο ποιότητας νερού έως το 2012, επίσης ένα ασφαλές επίπεδο ποιότητας αέρα και μια σημαντική μείωση των θορύβων. Έως το 2020 θα πρέπει να έχουν καταργηθεί οι ανασφαλείς μέθοδοι στην παραγωγή και χρήση χημικών ουσιών. Ο γενικός στόχος για τη φύση και τη βιοποικιλότητα είναι η

πλήρης υλοποίηση του δικτύου Natura 2000²⁵ και η ανάσχεση της απώλειας ειδών. Δεν υπάρχει όμως αντίστοιχη πρόβλεψη για ζητήματα τοπίου. Βασική φιλοσοφία σε θέματα που αφορούν την χρήση των φυσικών πόρων και των αποβλήτων είναι να μη υπερβαίνουν οι πιέσεις την εκάστοτε φέρουσα ικανότητα του περιβάλλοντος. Ένα πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση αυτή είναι η αποσύνδεση έως το 2012 των εισροών πρώτων υλών και ενέργειας καθώς και της παραγωγής αποβλήτων από τη μεγέθυνση της οικονομίας.

Πέραν αυτών των συγκεκριμένων στόχων και χρονοδιαγραμμάτων το Πρόγραμμα προβλέπει την κατάρτιση επτά «Θεματικών Στρατηγικών» για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος. Οι Θεματικές Στρατηγικές αφορούν²⁶:

- την προστασία των εδαφών από τη ρύπανση, τη διάβρωση, τη υποβάθμιση και ερημοποίηση και την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος, με βάση την εφαρμογή των διεθνών συμβάσεων την προστασία από τη ρύπανση του αέρα, με στόχο τη μείωση των υπερβάσεων των κρίσιμων ορίων
- τη βιώσιμη χρήση φυτοφαρμάκων με στόχο την ελαχιστοποίηση των κινδύνων στη δημόσια υγεία, τη βελτίωση των ελέγχων των επικίνδυνων ουσιών και την υποκατάστασή τους από ασφαλέστερες ουσίες ή ασφαλέστερες μη χημικές μεθόδους αλλά και την αειφόρο χρήση των πόρων. την αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος με τον έλεγχο των μεταφορών, την προώθηση των δημόσιων συγκοινωνιών και τον έλεγχο των καυσαερίων
- την αποφυγή και ανακύκλωση αποβλήτων με στόχο τη μείωση των ροών πρώτων υλών, τη βελτιωμένη απόδοση και την αποσύνδεση από την οικονομική μεγέθυνση.

Οι Θεματικές Στρατηγικές φιλοδοξούν να αποτελέσουν τον πυρήνα μιας νέας περιβαλλοντικής πολιτικής. Δεν αφορούν συγκεκριμένους ρύπους ή οικονομικές δραστηριότητες, αλλά θεματικές ενότητες. Ο χρονικός ορίζοντας στον οποίο στοχεύουν είναι απόμακρος. Οι στόχοι που θέτουν θα πρέπει να έχουν υλοποιηθεί έως το 2020. Κύριο μέλημα στο πλαίσιο των Θεματικών Στρατηγικών είναι η επιλογή των εργαλείων και των μεθόδων για την οικονομικότερη επίτευξη των στόχων, μεταξύ άλλων και με καλύτερη νομοθεσία. Ο μακρινός χρονικός ορίζοντας αναμένεται ότι θα επιτρέψει την καλύτερη επιστημονική θεμελίωση των επιμέρους

²⁵Βλ. Βρετού Β., «Η συνταγματική κατοχύρωση της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης», ΠερΔικ 1/2003, σ. 73 επ.

²⁶Βλ. Γκιζάρη-Ξανθοπούλου, «Οι νέοι μηχανισμοί περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση» 2003, σ.55-58

πολιτικών. Επιδίωξη των Θεματικών Στρατηγικών είναι η επίτευξη συνέργειας τόσο μεταξύ τους, όσο και με τη Στρατηγική της Λισαβόνας και τη Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης σε σχέση με την αρχή της αειφορίας.

2.1) Ορισμός-περιεχόμενο της Αρχής της αειφόρου ανάπτυξης.

Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο υποκεφάλαιο της παρούσας εργασίας, μπροστά σε αυτή την πολύ κρίσιμη οικολογική κρίση που διανύουμε, «αρχή της βιωσιμότητας», ή η «αρχή της αειφορίας» είναι η λύση και αυτή που μπορεί να δώσει μία ελπίδα αποκατάστασης του σχεδόν κατεστραμμένου περιβάλλοντος. Ειδικότερα, σύμφωνα με τον ορισμό που υιοθετήθηκε στη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και την Ανάπτυξη του Ρίο²⁷, ως αειφόρος ορίζεται η «ανάπτυξη, που ικανοποιεί τις ανάγκες των τωρινών γενεών, χωρίς να διακυβεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες»²⁸. Η αρχή αυτή δηλώνει ότι η ανθρώπινη επέμβαση στο περιβάλλον πρέπει να γίνεται με τρόπο που να διασφαλίζει την ισόρροπη σχέση μεταξύ της εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων και της εξέλιξης των οικοσυστημάτων και προς χάρη των επόμενων γενεών. Στόχος της, επομένως, είναι ένα μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης που θα εξασφαλίζει την οικολογική ισορροπία στο διηνεκές.

Πρόκειται για μια αρχή «μικτού» χαρακτήρα, αφού, αφενός επιτάσσει εξ ορισμού τη στάθμιση της οικονομικής ανάπτυξης με την περιβαλλοντική προστασία, αφετέρου συνέχεται με όλες τις άλλες γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου περιβάλλοντος, καθώς δεν εκφράζει τίποτε άλλο εν τέλει παρά τη διαγενεακή δυναμική που πρέπει να έχει η κοινοτική περιβαλλοντική προστασία στο σύνολό της²⁹. Η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης εμπεριέχει την ιδέα της αυτοσυγκράτησης: να είμαστε ικανοποιημένοι με λιγότερα αν είμαστε αρκετά τυχεροί και ζούμε σε πλούσια χώρα, αλλά και να υιοθετούμε τις κατ' ευφημισμό χαρακτηριζόμενες «ορθές τεχνολογίες» αν ζούμε σε φτωχότερη. Ορθές τεχνολογίες είναι εκείνες που

²⁷ Βλ. Ε.Κουτούπα-Ρεγκάκου, «Δίκαιο του περιβάλλοντος», 2008, σ.55

²⁸ «Sustainable development is development which meets the needs of the present without compromising the ability of future generations to meet their own needs».

²⁹ Βλ. Ι.Καράκωστας, «Περιβάλλον και δίκαιο», 2^η έκδοση 2006, σ.32

βελτιώνουν τη ζωή μας, όχι όμως τόσο όσο το πλήθος των συσκευών και κάθε λογής «εργαλείων» τα οποία βρίσκονται στη διάθεση των κατοίκων του πλούσιου κόσμου. Οι τεχνολογίες αυτές έχουν το πλεονέκτημα ότι απαιτούν λιγότερη ενέργεια και πρώτες ύλες.

Ο όρος «*Βιωσιμότητα*» (*Sustainability*) είναι ο πιο αντιπροσωπευτικός καθώς η βιωσιμότητα μιας δραστηριότητας αφορά στην μακροπρόθεσμη παράτασή της στο μέλλον· η βιωσιμότητα με την σημερινή έννοια του όρου αποτελεί μια *πορεία*, μια *διαδικασία* του ανθρώπου να διατηρηθεί στο πεπερασμένο οικοσύστημα της Γης. Η βιωσιμότητα δεν είναι μια συγκεκριμένη, παγιωμένη ιδέα, αλλά μια εξελικτική πορεία βελτίωσης της διαχείρισης των φυσικών και ανθρωπίνων συστημάτων μέσα από την καλύτερη κατανόηση και γνώση. Πρέπει να θεωρηθεί ανάλογη με την εξέλιξη των ειδών που είναι μια μη-ντετερμινιστική διαδικασία που δεν έχει αποτέλεσμα γνωστό εκ των προτέρων. Η βιωσιμότητα είναι έννοια πολύ ευρύτερη από την προστασία του περιβάλλοντος, διότι προϋποθέτει μακροπρόθεσμες πολιτιστικές αλλαγές.

Σήμερα, είναι γενικότερα αποδεκτό ότι η βιωσιμότητα είναι μια δυναμική διαδικασία που **στηρίζεται σε τρεις «πυλώνες»: την οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον**³⁰. Είναι προφανές ότι η κλασική επαγωγική μέθοδος του αίτιου-αιτιατού είναι ανεπαρκής για την σύλληψη και πραγματοποίηση της δυναμικής διαδικασίας της βιωσιμότητας και η οικονομική ανάπτυξη (μεγέθυνση) χωρίς όρια δεν αποτελεί παρά ουτοπία. Οι τρεις πυλώνες της βιωσιμότητας δεν είναι παράλληλοι, Το περιβάλλον είναι σύστημα ιεραρχικά ανώτερο και εξασκεί μακροπρόθεσμα έλεγχο στα ανθρώπινα συστήματα της οικονομίας και της κοινωνίας. Για την κατανόηση και εφαρμογή της βιωσιμότητας είναι απαραίτητη η γνώση της δομής και της λειτουργίας των περιβαλλοντικών συστημάτων και των ανθρωπίνων συστημάτων που εμπεριέχουν τα συστήματα της οικονομίας και της κοινωνίας, τα περιβαλλοντικά και τα ανθρώπινα συστήματα δεν είναι στατικά, αλλά μεταβάλλονται και εξελίσσονται συνεχώς. Τα πρώτα εξελίσσονται αργά τα δεύτερα γρήγορα. Η αναγνώριση αυτής της βασικής διαφοράς και μόνο μας οδηγεί σε «βιώσιμους δρόμους». Θα μπορούσαμε έτσι να ορίσουμε επιγραμματικά τη βιωσιμότητα ως την αρμονική συνεξέλιξη ανθρωπίνων συστημάτων και περιβαλλοντικών συστημάτων ή οικοσυστημάτων.

³⁰ Βλ. Ε.Κουτούπα-Ρεγκάκου, «Δίκαιο του περιβάλλοντος», 2008, σ.57

2.2) Η δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η προσέγγιση της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη είναι η λεγόμενη «προσέγγιση των τριών πυλώνων» (οικονομική αποτελεσματικότητα, περιβαλλοντική προστασία, κοινωνική δικαιοσύνη), η οποία προϋποθέτει την ενσωμάτωση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών πολιτικών.

Η συνθήκη της Λισαβόνας ενσωματώνει την αειφόρο ανάπτυξη μεταξύ των στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 3 § 3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση). Η αειφόρος ανάπτυξη είναι πρωταρχικός στόχος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και διέπει όλες τις πολιτικές και τις δραστηριότητες της Ένωσης. Σύμφωνα με το άρθρο 191 της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ³¹ (πρώην άρθρο 174 ΣΕΚ) κατοχυρώνεται η δέσμευση της ΕΕ για το περιβάλλον και πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με την δεύτερη παράγραφο του εν λόγω άρθρου, η πολιτική της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος στηρίζεται στις αρχές της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, της επανόρθωσης των καταστροφών του περιβάλλοντος, καθώς και στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Οι αρχές της πρόληψης και της προφύλαξης αποτελούν την πεμπτούσια των γενικών αρχών προστασίας του δικαίου περιβάλλοντος, και σημαίνουν απλά ότι είναι προτιμότερο να αποφεύγεται η προσβολή του περιβάλλοντος εκ των προτέρων παρά να αποκαθιστάται οποιαδήποτε βλάβη εκ των υστέρων³². Λίγο πιο αναλυτικά :

Αρχή της πρόληψης : Εντάσσει την προληπτική προστασία του περιβάλλοντος και για τον λόγο αυτό απαντά και ως αρχή της προστασίας του περιβάλλοντος. Θεωρείται γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου που επιβάλλει στις αρμόδιες αρχές την λήψη των κατάλληλων μέτρων, προκειμένου να προλαμβάνουν ενδεχόμενους κινδύνους για τη δημόσια υγεία, την ασφάλεια και το περιβάλλον³³.

Αρχή της προφύλαξης : Σημαίνει ότι η πολιτική προστασίας του περιβάλλοντος δεν πρέπει να επιδιώκεται μόνο με την μέσω αμυντικών μέτρων αποτροπή επικείμενων, αλλά και με την μέσω θετικών μέτρων πρόληψη απώτερων κινδύνων που μπορεί να

³¹ Βλ. Π.Ι.Κανελλόπουλος, «Οι συνθήκες της ΕΕ. Μετά τη συνθήκη της Λισαβόνας», 2008, σ. 187

³² Βλ. Ε.Κουτούπα-Ρεγκάκου, «Δίκαιο του περιβάλλοντος», 2008, σ.46

³³ Βλ. Ε.Κουτούπα-Ρεγκάκου, «Δίκαιο του περιβάλλοντος», 2008, σ.47

κείται και κάτω του κατωφλίου επικινδυνότητας³⁴. Κατά μια άποψη πρόκειται βασικά για την ίδια αρχή με την αρχή της πρόληψης. Ορθότερο όμως είναι πως η αρχή της πρόληψης είναι έννοια-γένος, που αντιστοιχεί σε ένα προγενέστερο στάδιο του δικαίου περιβάλλοντος και έχει αποτρεπτική ενέργεια, ενώ η αρχή της προφύλαξης ειδικότερη έννοια με θετικό περιεχόμενο, που επιβάλλει συγκεκριμένη προληπτική δράση³⁵.

Αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» : Η ευθύνη και το κόστος των περιβαλλοντικών ζημιών, πρέπει να αναλαμβάνονται από τον ίδιο τον ρυπαίνοντα και όχι από την ολότητα. Αναγκάζοντας τους επιχειρηματίες να ενσωματώσουν το κόστος της ρύπανσης στο συνολικό κόστος του προϊόντος τους, η σημαντική αυτή αρχή, οικονομικό μέσο προστασίας του περιβάλλοντος, τους παροτρύνει να επιλέγουν φιλοπεριβαλλοντικές μεθόδους παραγωγής³⁶.

2.2.1 Οι βασικοί στόχοι της ανανεωμένης στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ (2001) θέσπισε την πρώτη στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης το 2002 προσέθεσε στην στρατηγική αυτή εξωτερική διάσταση ενόψει της Παγκόσμιας Διάσκεψης Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο Γιοχάνεσμπουργκ (2002). Ολοκληρώνοντας την επανεξέταση της στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη που ξεκίνησε η Επιτροπή το 2004 και με βάση την ανακοίνωση της Επιτροπής «Σχετικά με την επανεξέταση της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη- Πλαίσιο δράσης» του Δεκεμβρίου 2005 καθώς και τις συνεισφορές του Συμβουλίου, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, της Οικονομικής Και Κοινωνικής Επιτροπής και άλλων, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε μια φιλόδοξη και σφαιρική ανανεωμένη στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη στη διευρυμένη ΕΕ. Έτσι οι βασικοί στόχοι της ανανεωμένης στρατηγικής της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη είναι³⁷ :

1. Προστασία του περιβάλλοντος Διατήρηση της ικανότητας της γης να ευνοεί τη ζωή σε όλη της την ποικιλία, τήρηση των ορίων των φυσικών πόρων του πλανήτη κα

³⁴ Βλ. Γ.Μπάλια, «Η αρχή της προφύλαξης στο διεθνές, κοινοτικό και συγκριτικό δίκαιο», 2005, σ.46

³⁵ Βλ. Ε.Κουτούπα-Ρεγκάκου, «Δίκαιο του περιβάλλοντος», 2008, σ.48

³⁶ Βλ. Ε.Κουτούπα-Ρεγκάκου, «Δίκαιο του περιβάλλοντος», 2008, σ.63

³⁷ Συμβούλιο της ΕΕ, Βρυξέλλες 26/06/06

εξασφάλιση υψηλού επιπέδου όσον αφορά την προστασία και τη βελτίωση της ποιότητας του περιβάλλοντος. Πρόληψη και μείωση της παραγωγής, ώστε να αποσυνδεθεί η οικονομική μεγέθυνση από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

2. Κοινωνική δικαιοσύνη και συνοχή Προώθηση μιας δημοκρατικής, υγιούς, ασφαλούς και δίκαιης κοινωνίας, που βασίζεται στην κοινωνική ένταξη και τη συνοχή, σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και την πολιτιστική ποικιλομορφία, διασφαλίζει την ισότητα ανδρών και γυναικών και καταπολεμά κάθε μορφή διάκρισης.

3. Οικονομική ευημερία Προώθηση μιας ακμάζουσας, καινοτόμου, πλούσιας σε γνώσεις, ανταγωνιστικής και οικολογικά αποτελεσματικής οικονομίας, που εξασφαλίζει υψηλό επίπεδο ζωής, πλήρη απασχόληση και ποιότητα της εργασίας σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

4. Ανάλυση των διεθνών ευθυνών μας Ενθάρρυνση της εφαρμογής, σε παγκόσμιο επίπεδο, δημοκρατικών θεσμών βασιζόμενων στην ειρήνη, την ασφάλεια και την ελευθερία και προάσπιση της σταθερότητας των θεσμών αυτών. Ενεργός προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης σε ολόκληρο τον κόσμο και μεριμνά ώστε οι εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμβιβάζονται με την παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη και με τις διεθνείς δεσμεύσεις της.

Οι κύριες προκλήσεις στην επίτευξη των πιο πάνω στόχων είναι :

- Ο περιορισμός των κλιματικών αλλαγών το κόστος και οι αρνητικές συνέπειες για την κοινωνία και το περιβάλλον και η παραγωγή καθαρής ενέργειας ·
- Η διασφάλιση Βιώσιμων συστημάτων μεταφορών ώστε αυτά να ανταποκρίνονται στις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανάγκες·
- Η προώθηση Βιώσιμης κατανάλωσης και παραγωγής·
- Η βελτίωση της διατήρησης και διαχείρισης των φυσικών πόρων ώστε να αποφευχθεί η υπερεκμετάλλευση τους·
- Η προαγωγή της καλής Δημόσιας υγείας και η βελτίωση της προστασίας έναντι των κινδύνων που απειλούν την υγεία·

- Η δημιουργία μιας κοινωνίας στην οποία να διευκολύνεται η κοινωνική ένταξη, η οποία να λαμβάνει υπόψη την αλληλεγγύη μεταξύ και εντός των γενεών και να εξασφαλίζει και βελτιώνει την ποιότητα ζωής των πολιτών
- Η προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης σε ολόκληρο τον κόσμο και ώστε οι εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμβιβάζονται με την παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη και με τις διεθνείς της δεσμεύσεις.

Οι πιο πάνω στόχοι και προκλήσεις αποτελούν την Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αειφόρο ανάπτυξη. Πέραν όμως αυτής, κάθε Κράτος μέλος, θα πρέπει μέχρι τον Ιούνιο του 2007, να ετοιμάσει την δική του Εθνική Στρατηγική.

2.2.2 Οι αρχές που θα πρέπει να καθοδηγούν τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι πολιτικές της ΕΕ θα πρέπει να καθοδηγούνται από κάποιες αρχές³⁸ :

1. Προώθηση και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων Επικέντρωση των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον άνθρωπο, με την προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, την καταπολέμηση κάθε μορφής διάκρισης και τον περιορισμό της φτώχειας και την εξάλειψη του κοινωνικού αποκλεισμού σε παγκόσμιο επίπεδο.

2. Αλληλεγγύη στο πλαίσιο μιας γενεάς και μεταξύ γενεών Ανταπόκριση στις ανάγκες των τωρινών γενεών χωρίς να διακυβεύεται η δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να καλύπτουν τις ανάγκες τους, τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση όσο και αλλού.

3. Μια ανοικτή και δημοκρατική κοινωνία

Διασφάλιση της δυνατότητας των πολιτών να ασκούν τα δικαιώματά τους όσον αφορά την πρόσβαση στις πληροφορίες και εξασφάλιση της πρόσβασής τους στη δικαιοσύνη. Παροχή δυνατοτήτων διαβούλευσης και συμμετοχής σε όλους τους ενδιαφερομένους και τις σχετικές ενώσεις.

³⁸ Βλ. Ανανεωμένη στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Βρυξέλλες 26 Ιουνίου 2006, www.globalaction.gr,(05/11/10)

4. Συμμετοχή των πολιτών Ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στη λήψη των αποφάσεων. Καλύτερη ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σε θέματα αειφόρου ανάπτυξης. Ενημέρωση των πολιτών σχετικά με την επίδρασή τους στο περιβάλλον και τις εναλλακτικές που διαθέτουν για να προβαίνουν σε πλέον βιώσιμες επιλογές.

5. Συμμετοχή των επιχειρήσεων και των κοινωνικών εταίρων Ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου, της κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων και των εταιρικών σχέσεων δημοσίου –ιδιωτικού τομέα, ώστε να προωθηθούν η συνεργασία και οι κοινές ευθύνες όσον αφορά την εφαρμογή αειφόρων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής.

6. Συνοχή των πολιτικών και διακυβέρνηση Προώθηση της ενσωμάτωσης εκτιμήσεων οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού χαρακτήρα στις διάφορες πολιτικές, κατά τρόπο ώστε να είναι συνεπείς και αλληλοενισχυόμενες, με πλήρη και γενική αξιοποίηση των μέσων για τη βελτίωση της νομοθεσίας, όπως η ισόρροπη εκτίμηση του αντικτύπου και οι διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερομένους.

7. Αξιοποίηση των καλύτερων διαθέσιμων γνώσεων Μέριμνα ώστε οι πολιτικές να διαμορφώνονται, να αξιολογούνται και να εφαρμόζονται με βάση τις καλύτερες διαθέσιμες γνώσεις, είναι δε υγιείς από οικονομική άποψη και προσφέρουν καλή σχέση ωφέλειας-κόστους.

Επιπροσθέτως οι αρχές που πρέπει να ακολουθούν οι πολιτικές της ΕΕ για το περιβάλλον είναι η αρχή της προφύλαξης και η αρχή ο «ρυπαίνων πληρώνει», οι οποίες αναφέρθηκαν πιο αναλυτικά σε προηγούμενο υποκεφάλαιο.

2.2.3 Συνεργασία μεταξύ της Στρατηγικής για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΣΑΑ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Στρατηγικής της Λισσαβόνας για οικονομική αύξηση και απασχόληση

Η στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη (ΣΑΑ) της ΕΕ και η στρατηγική της Λισσαβόνας για οικονομική αύξηση και απασχόληση αλληλοσυμπληρώνονται³⁹. Η ΣΑΑ ασχολείται κατά κύριο λόγο με την ποιότητα ζωής, την ισότητα εντός και μεταξύ των γενεών και τη συνοχή μεταξύ όλων των τομέων πολιτικής, συμπεριλαμβανομένων των εξωτερικών πτυχίων. Η ΣΑΑ αναγνωρίζει ότι η οικονομική ανάπτυξη διευκολύνει τη μετάβαση σε μια πιο βιώσιμη κοινωνία. Η στρατηγική της Λισσαβόνας συμβάλλει ουσιαστικά στο γενικότερο στόχο της αειφόρου ανάπτυξης, έχοντας ως επίκεντρο την έγκριση δράσεων και μέτρων που αυξάνουν την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική αύξηση και δημιουργούν νέες θέσεις εργασίας.

Η ΣΑΑ διαμορφώνει το γενικό πλαίσιο εντός του οποίου η στρατηγική της Λισσαβόνας, έχοντας ως επίκεντρο την οικονομική ανάπτυξη και την απασχόληση, αποτελεί τον κινητήρα για μια δυναμικότερη οικονομία. Οι δύο αυτές στρατηγικές αναγνωρίζουν ότι οι οικονομικοί, κοινωνικοί και περιβαλλοντικοί στόχοι μπορούν να αλληλοενισχύονται και άρα θα πρέπει να συμπορεύονται. Αμφότερες αποσκοπούν στη στήριξη των κρατών μελών να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης εξασφαλίζοντας δίκαιες συνθήκες ανταγωνισμού στο πλαίσιο των οποίων ο δυναμισμός, η καινοτομία και η δημιουργικότητα μπορούν να αναπτύσσονται παράλληλα με την εξασφάλιση κοινωνικής δικαιοσύνης και ενός υγιούς περιβάλλοντος.

Σε αυτό το πλαίσιο, η ΣΑΑ αναγνωρίζει ότι οι επενδύσεις σε ανθρώπινο, κοινωνικό και περιβαλλοντικό κεφάλαιο καθώς και η τεχνολογική καινοτομία είναι τα προαπαιτούμενα της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής ευημερίας μακροπρόθεσμα, της κοινωνικής συνοχής, της ποιοτικής απασχόλησης και της καλύτερης προστασίας του περιβάλλοντος.

³⁹ Βλ. Ανανεωμένη στρατηγική της ΕΕ για την αειφόρο ανάπτυξη Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Βρυξέλλες 26 Ιουνίου 2006, www.globalaction.gr,(05/11/10)

2.3) Η προώθηση των δράσεων και των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο ανάπτυξη σε διεθνές επίπεδο.

Ανακοίνωση της Επιτροπής της 21ης Φεβρουαρίου 2002 στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο, στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή των Περιφερειών: «Προς μια παγκόσμια σύμπραξη για αειφόρο ανάπτυξη»⁴⁰

ΣΥΝΟΨΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) καθόρισε τον Μάιο 2001 στρατηγική υπέρ της αειφόρου ανάπτυξης (). Εγκρίνοντας αυτή τη στρατηγική, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Γκέτεμποργκ αναγνώρισε ότι θα έπρεπε να αναπτυχθεί η εξωτερική της διάσταση. Κάλεσε επίσης την Επιτροπή να ασχοληθεί με τη συνεισφορά της Ένωσης στην αειφόρο ανάπτυξη σε διεθνές επίπεδο. Η παρούσα ανακοίνωση ανταποκρίνεται σε αυτό το αίτημα και αποτελεί συνεισφορά στην επεξεργασία των θέσεων που θα υποστηρίξει η ΕΕ στην παγκόσμια διάσκεψη κορυφής για την αειφόρο ανάπτυξη που πραγματοποιήθηκε στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002.

Η ανακοίνωση παρουσιάζει σειρά δράσεων για την προαγωγή της αειφόρου ανάπτυξης σε παγκόσμιο επίπεδο. Αυτές συμπληρώνουν τη στρατηγική υπέρ της αειφόρου ανάπτυξης του Μαΐου 2001 και καλύπτουν τις οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές, χρηματοοικονομικές πτυχές και αυτές που αφορούν στη συνοχή των κοινοτικών πολιτικών και της διακυβέρνησης σε όλα τα επίπεδα. Τιθάσευση της παγκοσμιοποίησης: εμπόριο για αειφόρο ανάπτυξη Καταπολέμηση της φτώχειας και προώθηση της κοινωνικής ανάπτυξης Στόχος είναι να περιοριστεί πριν το 2015 η ακραία φτώχεια στον κόσμο (άτομα που διαβιώνουν με 1\$ ημερησίως το πολύ). Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να ενισχυθούν η ποιότητα, η ποσότητα, ο αντίκτυπος και η διάρκεια της συνεργασίας για την ανάπτυξη.

Αειφόρος διαχείριση των φυσικών και περιβαλλοντικών πόρων

Στόχος σε αυτό το πεδίο είναι να αντιστραφεί η τάση απώλειας των περιβαλλοντικών πόρων πριν το 2015 καθώς και να αναπτυχθούν ενδιάμεσοι στόχοι στους τομείς των υδάτων, της ενέργειας και της βιοποικιλότητας.

Βελτίωση της συνοχής των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης Στόχος είναι η ενσωμάτωση της αειφόρου ανάπτυξης σε όλες τις πολιτικές της Ένωσης.

⁴⁰Βλ. http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/l28015_el.htm, (10/11/10)

Καλύτερη διακυβέρνηση σε όλα τα επίπεδα . Στόχος είναι να ενισχυθεί η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, η νομιμότητα, η συνέπεια και η αποτελεσματικότητα της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής διακυβέρνησης του πλανήτη.

Χρηματοδότηση της αειφόρου ανάπτυξης. Στόχοι είναι αυτοί της χιλιετίας (δήλωση της γενικής συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών του έτους 2000), δηλαδή: εξάλειψη της φτώχειας και της πείνας, εξασφάλιση στοιχειώδους εκπαίδευσης σε όλους, προώθηση της ισότητας των φύλων, περιορισμός της παιδικής θνησιμότητας, βελτίωση της υγείας των γυναικών, καταπολέμηση των λοιμωδών νόσων, προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης και ανάπτυξη της παγκόσμιας συνεργασίας⁴¹.

Β' ΜΕΡΟΣ : «ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ, ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ, ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΕ»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : Κλιματική Αλλαγή

3.1) Συνοπτικά αποτελέσματα της έκθεσης της διακυβερνητικής επιτροπής για την κλιματική αλλαγή⁴².

Ο όρος κλιματική αλλαγή υποδηλώνει οποιαδήποτε συστηματική μεταβολή της στατιστικής κατανομής των ατμοσφαιρικών παραμέτρων (θερμοκρασία, υγρασία, άνεμος) για εκτεταμένη χρονική περίοδο (δεκαετιών ή αιώνων ή εκατομμυρίων ετών). Την τρέχουσα χρονική περίοδο βιώνουμε τη μετάβαση του κλιματικού συστήματος από την παρούσα, μάλλον αποσταθεροποιημένη κατάσταση, σε μία νέα θέση ισορροπίας. Ωστόσο, είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη η διερεύνηση των αιτιών της

41 Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο - Σχέδιο δήλωσης για τις κατευθυντήριες αρχές της αειφόρου ανάπτυξης /* COM/2005/0218 τελικό */
http://europa.eu/legislation_summaries/external_trade/128015_el.htm

42 Παρίσι 2/2/2007, Βλ. <http://www.ipcc.ch> (23/11/10)

αποσταθεροποίησης καθώς και η εκτίμηση της χωρικής κατανομής των επιπτώσεων, λόγω των πολλών βαθμών ελευθερίας του συστήματος⁴³.

Η Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή⁴⁴ δημιουργήθηκε για να εξετάσει και να αξιολογήσει επιστημονικά, τεχνικά και κοινωνικοοικονομικά θέματα που σχετίζονται με την κατανόηση του προβλήματος της κλιματικής αλλαγής, των επιπτώσεων της και των εργαλείων που έχουμε να την αντιμετωπίσουμε ή/και να προσαρμοστούμε σε αυτήν.

Στις 2 Φεβρουαρίου 2007, η IPCC εξέδωσε την 4η Έκθεση Αξιολόγησης⁴⁵ σχετικά με τις βασικές έννοιες της κλιματικής αλλαγής, 6 χρόνια μετά από την προηγούμενη έκθεση της πάνω στο ίδιο θέμα. Σύμφωνα με την νέα έκθεση της IPCC τα πρωταρχικά αίτια για την αύξηση των συγκεντρώσεων των αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα είναι ανθρωπογενή. Τα αέρια αυτά προέρχονται από την καύση των ορυκτών καυσίμων, τη γεωργία και τις αλλαγές στις χρήσεις γης, και ευθύνονται για την υπερθέρμανση του πλανήτη παγκοσμίως.

Σύμφωνα με την IPCC, είναι σχεδόν σίγουρο ότι ο ρυθμός αύξησης των αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα από την αρχή της βιομηχανικής επανάστασης είναι ο υψηλότερος των τελευταίων 10.000 χρόνων. Πιο συγκεκριμένα, οι συγκεντρώσεις του διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) στην ατμόσφαιρα, του πιο σημαντικού αερίου του θερμοκηπίου, είναι σήμερα οι υψηλότερες των τελευταίων 650.000 χρόνων και 35% υψηλότερες από αυτές στην αρχή της βιομηχανικής επανάστασης. Οι επιστήμονες αποδίδουν την πρόσφατη υπερθέρμανση του πλανήτη στον -χωρίς προηγούμενο- ρυθμό αύξησης των συγκεντρώσεων των αερίων του θερμοκηπίου. Συνεπώς, η IPCC δηλώνει ότι η πιθανότητα οι άνθρωποι να είναι υπαίτιοι για την παρατηρούμενη αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας τα τελευταία 50 χρόνια είναι πάνω από το 90%.

Η Γη θερμαίνεται και θα συνεχίσει να θερμαίνεται. Η IPCC επισημαίνει ότι σε σχέση με την προηγούμενη έκθεση (την 3η Έκθεση Αξιολόγησης το 2001) υπάρχει ακόμα μεγαλύτερη πεποίθηση ότι από το 1750 και μετά ο πλανήτης θερμαίνεται εξαιτίας των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων. Σήμερα, μέσα από βελτιωμένα και πιο πολλά δεδομένα, όπως παρατηρήσεις με μεγαλύτερη γεωγραφική κάλυψη, καλύτερη

⁴³ Βλ. Πέτρος Κατσαφάδος, 2010, Γεωγραφίες, 17, 3-6, ISSN 1109-186x.,28/10/10, meteoclima.hua.gr

⁴⁴ Intergovernmental Panel on Climate Change, IPCC

⁴⁵ Βλ. 4th Assessment report-AR4, <http://www.ipcc.ch/>, (23/11/10)

κατανόηση των αβεβαιοτήτων και περισσότερες μετρήσεις, υπάρχει καλύτερη γνώση για το πώς αλλάζει το κλίμα. Οι επιστήμονες υποστηρίζουν ότι είναι αδιαμφισβήτητο πως το κλίμα γίνεται πιο θερμό. Στην έκθεση αναφέρεται ότι τα τελευταία 100 χρόνια η μέση θερμοκρασία του πλανήτη έχει αυξηθεί κατά 0,740C βαθμούς Κελσίου σε αντίθεση με την προηγούμενη έκθεση της IPCC που ανέφερε ότι παρατηρείται μια αύξηση της τάξης των 0,6 0C.

Η 4η Έκθεση Αξιολόγησης παραθέτει αποδείξεις με βάση ένα μεγάλο εύρος μετρήσεων και παρατηρήσεων, όπως της επιφανειακής θερμοκρασίας, της θερμοκρασίας στη μέση και τη χαμηλή τροπόσφαιρα, της θερμοκρασίας των ωκεανών, της συρρίκνωσης των παγετώνων, της χιονοκάλυψης και της αύξησης της στάθμης της θάλασσας. Επίσης, η νέα έκθεση της IPCC παραθέτει αποδείξεις για τις μεταβολές που έχουν ήδη παρατηρηθεί σε παγκόσμια κλίμακα, όπως μεταβολές σχετικά με τους ανέμους, τις βροχοπτώσεις, τις χιονοπτώσεις, την αλατότητα των ωκεανών, τους παγετώνες και τα ακραία καιρικά φαινόμενα. Κάποιες από αυτές τις μεταβολές είναι:

Η θερμοκρασία στην Αρκτική παρουσιάζει τουλάχιστον διπλάσια αύξηση σε σχέση με την αύξηση της παγκόσμιας μέσης θερμοκρασίας.

Οι θαλάσσιοι πάγοι στην Αρκτική συρρικνώθηκαν με ρυθμό της τάξεως του 3% ανα δεκαετία περίπου.

Το λιώσιμο των πάγων στη Γροιλανδία και την Ανταρκτική έχει συνεισφέρει στην άνοδο της στάθμης της θάλασσας κατά 0,41 χιλιοστά/χρόνο από το 1993 ως το 2003.

Σημαντικές τάσεις ξηρασίας παρατηρήθηκαν μεταξύ άλλων στη Μεσόγειο, τη Νότια Αφρική και σε κάποια μέρη την Νότιας Ασίας, ενώ αυξημένες βροχοπτώσεις παρατηρήθηκαν σε ανατολικά μέρη της Βόρειας και της Νότιας Αμερικής, τη Βόρεια Ευρώπη και τη Νότια και Κεντρική Ασία.

Στους τροπικούς έχουν παρατηρηθεί από τη δεκαετία του 1970 πιο έντονες και μακροχρόνιες περιόδους ξηρασίας.

Ακραία καιρικά φαινόμενα, όπως για παράδειγμα σοβαρές πλημμύρες και καύσωνες, έχουν γίνει πιο συχνά, ενώ οι τροπικοί κυκλώνες έχουν γίνει πιο έντονοι.

Καλύτερες προβλέψεις. Η συγκεκριμένη έκθεση της IPCC χρησιμοποίησε μια σειρά από πιθανά σενάρια για την εξέλιξη των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου στο μέλλον. Οι προβλέψεις που παρουσιάζονται είναι πολύ καλύτερες λόγω της προόδου που έχει σημειωθεί στα κλιματικά μοντέλα και τις επιστημονικές παρατηρήσεις. Η IPCC προβλέπει ότι η αύξηση της θερμοκρασίας μέχρι το τέλος του

αιώνα που διανύουμε θα κυμανθεί μεταξύ 1 και 6,30C, ανάλογα με το ρυθμό εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου που θα συνεχίσουμε να εκλύουμε στην ατμόσφαιρα. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι βραχυπρόθεσμες προβλέψεις - το τι θα συμβεί στο κοντινό μέλλον – δείχνουν ότι τις επόμενες δυο δεκαετίες θα παρατηρηθεί μια περαιτέρω αύξηση της θερμοκρασίας της τάξης των 0,2 0C. Με αυτό ως δεδομένο, μπορούμε να αναλογιστούμε τι αντίκτυπο θα έχουν στις επόμενες γενιές, οι αποφάσεις που θα λάβουμε σήμερα.

3.2) Το διεθνές κανονιστικό πλαίσιο για την κλιματική αλλαγή

3.2.1 Σύμβαση-Πλαίσιο για τις Κλιματικές Αλλαγές

Η Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις Κλιματικές Αλλαγές συνιστά το πρώτο βασικό νομοθέτημα που θέσπισε η διεθνής κοινότητα με στόχο την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών⁴⁶. Η Σύμβαση Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή⁴⁷, σε ισχύ στις 21 Μαρτίου 1994, θέτει ένα γενικό πλαίσιο για τις διακυβερνητικές προσπάθειες στην αντιμετώπιση της πρόκλησης της κλιματικής αλλαγής, αναγνωρίζει ότι το κλιματικό σύστημα είναι κοινός πόρος του οποίου η σταθερότητα είναι δυνατόν να επηρεαστούν από βιομηχανικές και άλλες εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και άλλων αερίων του θερμοκηπίου. Η σύμβαση έχει σχεδόν καθολική προσχώρηση, με 192 χώρες να την έχουν επικυρώσει

Βάση της σύμβασης οι κυβερνήσεις: 1. Συγκεντρώνουν και να ανταλλάσσουν πληροφορίες για τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, οι εθνικές πολιτικές και τις βέλτιστες πρακτικές, 2. δρομολογούν εθνικές στρατηγικές για την αντιμετώπιση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και την προσαρμογή στις αναμενόμενες επιπτώσεις, συμπεριλαμβανομένης της παροχής οικονομικής και τεχνολογικής υποστήριξης προς τις αναπτυσσόμενες χώρες, 3. συνεργάζονται κατά την προετοιμασία για την προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής⁴⁸.

⁴⁶Βλ. Άρθρο «Η Ευρωπαϊκή Πολιτική για τις κλιματικές αλλαγές», Βίκυ Καραγεώργου, Heleco '05, ΤΕΕ, Αθήνα, 3-6 Φεβρουαρίου 2005

⁴⁷ Βλ. The United Nations Framework Convention on Climate Change, UNFCCC, <http://unfccc.int/2860.php/>, (24/11/10)

⁴⁸ Βλ. http://unfccc.int/essential_background/convention/items/2627.php, (23/11/10)

3.2.2 Το Πρωτόκολλο του Κιότο

Το Πρωτόκολλο του Κιότο στη Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις Κλιματικές Αλλαγές αποτελεί το πιο σημαντικό κανονιστικό εργαλείο για την αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών, καθώς εξειδικεύει το γενικό πλαίσιο κανόνων και αρχών της Σύμβασης-Πλαίσιο και εμπεριέχει στο άρθρο 3 διαφοροποιημένους εθνικούς ποσοτικούς στόχους για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, καταρχάς για τα κράτη του βιομηχανικού κόσμου. Το Πρωτόκολλο έχει κυρωθεί μέχρι σήμερα από 121 χώρες και περιφερειακούς οργανισμούς οικονομικής ολοκλήρωσης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση προσχώρησε στο Πρωτόκολλο με την απόφαση 2002/358, ενώ η χώρα μας έχει κυρώσει το Πρωτόκολλο με το νόμο 3017/2002⁴⁹.

Το κύριο χαρακτηριστικό του πρωτοκόλλου του Κιότο⁵⁰ είναι ότι θέτει δεσμευτικούς στόχους για 37 βιομηχανικών χωρών και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για τη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου (GHG) το 2008. Αυτά ανέρχονται κατά μέσο όρο σε πέντε τοις εκατό από τα επίπεδα του 1990 κατά την πενταετή περίοδο - 2012. Η σημαντική διάκριση μεταξύ του πρωτοκόλλου και της σύμβασης είναι ότι, ενώ η σύμβαση ενθάρρυνε τις βιομηχανικές χώρες για τη σταθεροποίηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, το πρωτόκολλο δεσμεύεται να το πράξουν. Αναγνωρίζοντας ότι οι ανεπτυγμένες χώρες είναι κυρίως υπεύθυνες για τα σημερινά υψηλά επίπεδα των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην ατμόσφαιρα ως αποτέλεσμα περισσότερα από 150 χρόνια βιομηχανικής δραστηριότητας, το πρωτόκολλο τοποθετεί μεγαλύτερο φόρτο για τις ανεπτυγμένες χώρες βάσει της αρχής της "κοινών αλλά διαφοροποιημένων ευθυνών". Σύμφωνα με τη Συνθήκη, οι χώρες πρέπει να επιτύχουν τους στόχους τους κυρίως μέσω εθνικών μέτρων.

Ωστόσο, το πρωτόκολλο του Κιότο τους προσφέρει ένα επιπλέον μέσο για την ικανοποίηση των στόχων τους μέσω των τριών αγορακεντρικών μηχανισμών . Οι μηχανισμοί του Κιότο είναι: Η εμπορία εκπομπών⁵¹, όπως ορίζεται στο άρθρο 17 του

⁴⁹Βλ. Άρθρο «Η Ευρωπαϊκή Πολιτική για τις κλιματικές αλλαγές», Βίκυ Καραγεώργου, Heleco '05, ΤΕΕ, Αθήνα, 3-6 Φεβρουαρίου 2005

⁵⁰ Βλ. United Nations Climate Change, Protocol of Kyoto. http://unfccc.int/kyoto_protocol/items/2830.php, (23/11/10)

⁵¹Βλ. United Nations Climate Change, Protocol of Kyoto, http://unfccc.int/kyoto_protocol/items/2830.php, (23/11/10)

πρωτοκόλλου του Κιότο, επιτρέπει στις χώρες που έχουν μονάδες εκπομπής οι εκπομπές τους επιτρέπονται, αλλά δεν "χρησιμοποιούνται" - για την πώληση αυτής της πλεονάζουσας παραγωγικής ικανότητας σε χώρες που είναι πάνω από τους στόχους τους.

Ο μηχανισμός καθαρής ανάπτυξης(Clean Development Mechanism) ορίζεται στο άρθρο 12 του πρωτοκόλλου, επιτρέπει σε μια χώρα με μείωση των εκπομπών ή των εκπομπών περιορισμού δέσμευσης βάσει του πρωτοκόλλου του Κιότο (Παράρτημα Β μέρος) να εφαρμόσει ένα σχέδιο μείωσης των εκπομπών σε αναπτυσσόμενες χώρες.

Κοινής εφαρμογής μηχανισμός ορίζεται στο άρθρο 6 του πρωτοκόλλου του Κιότο, επιτρέπει σε μια χώρα με μείωση των εκπομπών ή δέσμευση περιορισμού της ευθύνης βάσει του Πρωτοκόλλου του Κιότο (Παράρτημα Β μέρος) να κερδίσει μονάδες μείωσης των εκπομπών (ERU) από μια μείωση των εκπομπών ή εργασιών αφαίρεσης των εκπομπών σε άλλο παράρτημα Β μέρος, έκαστο των οποίων ισοδυναμεί με ένα τόνο CO₂, ο οποίος συνυπολογίζεται για την επίτευξη στόχο του Κιότο.

3.2.3 Πρόσφατες εξελίξεις για την κλιματική αλλαγή και η θέση της ΕΕ.

i) Η Συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή στο Μπαλί

Η συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές αλλαγές στο Μπαλί της Ινδονησίας, ετοιμάστηκε με σκοπό να επιφέρει μια επανάσταση στις διεθνείς διαπραγματεύσεις για τις κλιματικές αλλαγές. Στη συνδιάσκεψη αυτή του ΟΗΕ (UNFCCC) στο Μπαλί για το κλίμα⁵², η ανθρωπότητα περίμενε από τους εκπροσώπους των κυβερνήσεων του πλανήτη να δρομολογήσουν μια παγκόσμια συμφωνία-διάδοχο του Πρωτοκόλλου του Κιότο, δεσμευτική για όλα τα κράτη που με δίκαιο τρόπο θα εξασφάλιζε τις απαιτούμενες μειώσεις στις παγκόσμιες εκπομπές. Οι δύο εβδομάδων διάσκεψη, η δέκατη τρίτη διάσκεψη των 192 μερών στο πλαίσιο

⁵²Βλ. United Nations Climate Change reached in Bali, <http://unfccc.bali.org/unfccc/news-unfccc/news-unfccc/climate-change-mitigation-strategies-ignore-carbon-cycling-processes-of-inland-waters.html>, (23/11/10)

των Ηνωμένων Εθνών για την Αλλαγή του Κλίματος (UNFCCC) και την τρίτη συνεδρίαση του 176 μέρη του πρωτοκόλλου του Κιότο, αναμενόταν να οδηγήσει σε διαπραγματεύσεις για μια συμφωνία για τις κλιματικές αλλαγές την περίοδο μετά έτους 2012 κατά την οποία η πρώτη φάση του πρωτοκόλλου του Κιότο εκπνέει.

Στη συνδιάσκεψη αυτή διαπιστώθηκε ότι η επιστημονική κοινότητα έχει πειστεί από τα πλέον πρόσφατα επιστημονικά ευρήματα του ΟΗΕ, της διακυβερνητικής επιτροπής για την κλιματική αλλαγή, όπου δείχνει ξεκάθαρα ότι οι κλιματικές αλλαγές είναι αδιαμφισβήτητες και καλπάζουν με ρυθμό. Η Συνδιάσκεψη στο Μπαλί κατέληξε μετά από δραματικές καταστάσεις σε έναν «Οδικό Χάρτη» που προβλέπει διαπραγματεύσεις δύο χρόνων που θα ολοκληρωθούν στην Κοπεγχάγη το 2009 για τη συμφωνία με θα εφαρμοστεί από το 2013 για τη μείωση των παγκόσμιων εκπομπών. Ο «Οδικός Χάρτης του Μπαλί» μάλιστα υιοθετήθηκε κυριολεκτικά στο παρά πέντε, ύστερα από μια καθοριστική αλλαγή της στάσης των ΗΠΑ. σύμφωνα με την απόφαση του Μπαλί, η διεθνής κοινότητα:

Αναγνωρίζει πως απαιτούνται σημαντικές μειώσεις στις εκπομπές και πως οι ανεπτυγμένες χώρες πρέπει να αναλάβουν κατάλληλες δεσμεύσεις και αντίστοιχες δράσεις οι αναπτυσσόμενες. Συμφώνησε να υπάρξουν κίνητρα και πόροι για τη μείωση της καταστροφής των δασών. Καλεί σε επείγουσα συνεργασία για την εφαρμογή μέτρων στις φτωχότερες χώρες για την προστασία τους από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Ανακοινώνει ότι θα παράσχει κίνητρα για την μεταφορά καθαρής τεχνολογίας προς τις αναπτυσσόμενες χώρες. Δεσμεύεται πως οι διαπραγματεύσεις θα έχουν ολοκληρωθεί στην συνάντηση κορυφής στην Κοπεγχάγη το 2009. Είναι πράγματι απογοητευτικό πως δεν είχαμε μια συγκεκριμένη και δεσμευτική παγκόσμια συμφωνία όπως απαιτεί η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, παρά το καταιγισμό στοιχείων για τη ραγδαία αλλαγή του κλίματος και τις επιπτώσεις που ήδη βιώνουμε.

Έχουμε έναν «Οδικό Χάρτη» διαπραγματεύσεων και μια καταληκτική ημερομηνία, δυστυχώς όμως ο προορισμός δεν είναι ακόμα δεδομένος. Στα θετικά της Συνδιάσκεψης είναι η εξασφάλιση ενισχύσεων προς τις αναπτυσσόμενες χώρες για την προστασία των δασών τους (η καταστροφή των οποίων ευθύνεται περίπου για το ένα πέμπτο της ανθρώπινης συνεισφοράς στην αλλαγή του κλίματος) καθώς και η

σημαντική αλλαγή στάσης των ΗΠΑ που για πρώτη φορά δέχτηκε να μπει σε διαπραγματεύσεις.

Θέση της ΕΕ : Στόχος της ΕΕ είναι να ενθαρρυνθεί η ανάπτυξη μιας συνολικής και φιλόδοξης παγκόσμιας συμφωνίας για την αλλαγή του κλίματος για μετά το 2012, που είναι το τέλος της πρώτης περιόδου δέσμευσης για το πρωτόκολλο του Κιότο. Η ΕΕ προτείνει ότι μετά το 2012 η συμφωνία για το κλίμα⁵³ θα πρέπει να περιλαμβάνει οκτώ βασικά δομικά στοιχεία. Περιορισμός της υπερθέρμανσης του πλανήτη σε 2° C πάνω από την προβιομηχανική θερμοκρασία, σοβαρότερες υποχρεωτικές απόλυτες μειώσεις εκπομπών από τις ανεπτυγμένες χώρες, εύλογη και ουσιαστική συνεισφορά από άλλες χώρες ιδιαίτερα τις ταχέως αναδυόμενες οικονομίες, ενίσχυση και επέκταση της παγκόσμιας αγοράς διοξειδίου του άνθρακα, αύξηση της συνεργασίας για έρευνα, ανάπτυξη και εφαρμογή των καθαρών τεχνολογιών που απαιτούνται για τη μείωση των εκπομπών, ενδυνάμωση των προσπαθειών για την προσαρμογή στην αλλαγή του κλίματος, αντιμετώπιση των εκπομπών από την αεροπλοΐα και τη ναυτιλία, μείωση των εκπομπών από την αποψίλωση των δασών. Η ΕΕ θα προώθησε επίσης την πρωτοβουλία της για την ανοικοδόμηση της παγκόσμιας αλλαγής του κλίματος συμμαχία με τις φτωχότερες αναπτυσσόμενες χώρες που θα επηρεαστούν περισσότερο από την κλιματική αλλαγή αλλά διαθέτουν τα λιγότερα μέσα για την αντιμετώπιση της⁵⁴.

ι) Η διάσκεψη του ΟΗΕ για το κλίμα στο Πόζναν της Πολωνίας

Η Διάσκεψη του ΟΗΕ στο Πόζναν⁵⁵ (γνωστή και ως COP14, 1 – 12 Δεκεμβρίου 2008) αποτελεί το ενδιαμέσο στάδιο ανάμεσα στην έναρξη των διαπραγματεύσεων στο Μπαλί (COP 13, 3 – 14 Δεκεμβρίου 2007) και την τελική συμφωνία για το μέλλον του Πρωτοκόλλου του Κιότο, η οποία θα επιτευχθεί το επόμενο έτος στην Κοπεγχάγη (COP 15, Δεκέμβρης 2009). Στο Πόζναν δύσκολα θα υπάρξει κάποια οριστική απόφαση, καθώς οι περισσότερες κυβερνήσεις θα περιμένουν να ξεκαθαρίσει η τελική στάση των ΗΠΑ, υπό τη νέα διακυβέρνηση.

Στο Πόζναν μελετήθηκαν οι στόχοι της ΕΕ που τέθηκαν στη διάσκεψη στο Μπαλί, ενώ δημιουργήθηκε το Ταμείο Προσαρμογής για την χρηματοδότηση σχεδίων

⁵³ Βλ. <http://unfccc.org>, (29/11/10)

⁵⁴ Βλ. <http://unfccc.org>, (29/11/10)

⁵⁵ Βλ. http://ec.europa.eu/environment/climat/poznan_08.htm, (29/11/10)

προσαρμογής στις αναπτυσσόμενες χώρες οι οποίες είναι περισσότερο ευάλωτες στην κλιματική αλλαγή. Επανεξετάστηκε το Πρωτόκολλο του Κιότο αλλά χωρίς να καταλήξουν σε συμπεράσματα. Στο Πόζναν, επιτεύχθηκε συμφωνία σχετικά με ένα πρόγραμμα εργασίας 2009 του σε μεθοδολογικά θέματα που είναι ζωτικής σημασίας για την υποστήριξη ενός μελλοντικού καθεστώτος για τη μείωση των εκπομπών από την υποβάθμιση της αποψίλωσης των δασών και των δασών, μια διαδικασία γνωστή ως REDD, ενώ επίσης εγκρίθηκε πρόγραμμα για τη μεταφορά τεχνολογίας για τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Στο Πόζναν, το χάσμα που δημιουργήθηκε μεταξύ αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων κρατών είναι ίσως το μεγαλύτερο της τελευταίας δεκαετίας. οι Ευρωπαίοι ηγέτες απέτυχαν να σταθούν στο ύψος των περιστάσεων και να διατηρήσουν τον πρωταγωνιστικό ρόλο που κατείχαν παγκοσμίως στον αγώνα για την καταπολέμηση των κλιματικών αλλαγών. Το Ευρωπαϊκό «Πακέτο για την Ενέργεια» που ανακοίνωσαν, προβλέπει πλασματικές μειώσεις εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και δωρεάν δικαιώματα ρύπανσης για τη ρυπογόνο βιομηχανία. Παρατηρούμε λοιπόν πως στη διάσκεψη στο Πόζναν η ΕΕ δε στάθηκε στο «ύψος των περιστάσεων» όπως είχε κάνει ως τότε και αποτελούσε τη μεγαλύτερη κινητήρια δύναμη για την κλιματική αλλαγή, έτσι θα πρέπει στην επερχόμενη διάσκεψη της Κοπεγχάγης, να διατηρήσει τις εντυπώσεις ότι πρόκειται για ηγέτιδα δύναμη στο θέμα της προστασίας του περιβάλλοντος.

iii) Η Διάσκεψη της Κοπεγχάγης για την κλιματική αλλαγή

Διεθνείς διαπραγματεύσεις ξεκίνησαν στα τέλη του 2007 για να εκπονηθεί μια συμφωνία των Ηνωμένων Εθνών για την αντιμετώπιση της αλλαγής του κλίματος για την περίοδο μετά το 2012, όταν η πρώτη περίοδος δέσμευσης του Πρωτοκόλλου του Κιότο εκπνέει. Η ΕΕ θέλει οι διαπραγματεύσεις να οδηγήσουν σε μια συνολική, φιλόδοξη, δίκαιη, βασισμένες σε επιστημονικά και νομικά δεσμευτική παγκόσμια συνθήκη⁵⁶.

Η νέα συνθήκη που έλαβε χώρα τον Δεκέμβριο του 2009 αποσκοπεί στην εξασφάλιση ότι η υπερθέρμανση του πλανήτη θα παραμείνει κάτω από 2 ° C πάνω από τη θερμοκρασία της προβιομηχανική εποχής. Θα πρέπει να καλύπτει όλα τα

⁵⁶Βλ. http://ec.europa.eu/environment/climat/2010/Copenhagen_memo/09/0445, (23/11/10)

στοιχεία για το Σχέδιο Δράσης του Μπαλί, το οποίο καθορίζει την ημερήσια διάταξη και το πεδίο εφαρμογής των διεθνών διαπραγματεύσεων⁵⁷.

Η συμφωνία της Κοπεγχάγης προβλέπει τη δυνατότητα "ταχείας εκκίνησης" ώστε να καταστεί δυνατή η άμεση υλοποίηση ή προπαρασκευή ορισμένων δράσεων, περιλαμβανομένης της χρηματοδοτικής στήριξης των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών. Στην Κοπεγχάγη, οι παγκόσμιοι ηγέτες οφείλουν να λάβουν τις τολμηρές αποφάσεις που απαιτούνται και που θα εμποδίσουν την κλιματική αλλαγή να φθάσει τα επικίνδυνα επίπεδα που προβλέπει η επιστημονική κοινότητα. Η Κοπεγχάγη όμως αποτελεί επίσης ιστορική ευκαιρία για μια πορεία προς τη δημιουργία μιας παγκόσμιας κοινωνίας χαμηλών ανθρακικών εκπομπών, η οποία θα προκαλέσει ένα κύμα καινοτομιών και θα αναζωογονήσει τις οικονομίες με τη δημιουργία νέων τομέων βιώσιμης ανάπτυξης και «πράσινων» θέσεων απασχόλησης.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έδωσε χαρακτηριστικό δείγμα γραφής με τη μονομερή δέσμευση των κρατών μελών για μείωση των εκπομπών κατά 20% μέχρι το 2020 και τις προτάσεις χρηματοδότησης για τις αναπτυσσόμενες χώρες με σκοπό την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Είναι επιθυμητό να αυξηθεί το ποσοστό μείωσης των εκπομπών σε 30%, εφόσον, τόσο οι αναπτυγμένες όσο και οι αναπτυσσόμενες χώρες, θα αναλάβουν το μερίδιο που τους αναλογεί στην παγκόσμια προσπάθεια. Από τις επιστημονικές μελέτες προκύπτει ότι, για να μην υπερβεί η θέρμανση του πλανήτη τους 2°C, οι βιομηχανικές χώρες πρέπει να μειώσουν, μέχρι το 2020, τις εκπομπές τους σε επίπεδα κατά 25-40% χαμηλότερα από τα επίπεδα του 1990, ενώ οι αναπτυσσόμενες χώρες πρέπει να συγκρατήσουν την αύξηση των εκπομπών τους σε επίπεδα χαμηλότερα κατά 15-30% από τα προβλεπόμενα για το 2020 επίπεδα. Οι διατάξεις αυτές πρέπει να γίνουν αυστηρότερες στο πλαίσιο της Διάσκεψης της Κοπεγχάγης.

Η ΕΕ αποδίδει τεράστια σημασία στη διασφάλιση της περιβαλλοντικής ακεραιότητας της μελλοντικής συνθήκης. Τα αποτελέσματα αυτά υπολείπονται κατά πολύ του στόχου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την επίτευξη της μεγαλύτερης δυνατής προόδου στην Κοπεγχάγη για την ολοκλήρωση μιας φιλόδοξης και νομικά δεσμευτικής παγκόσμιας συμφωνίας για το κλίμα που θα διαδεχθεί το Πρωτόκολλο του Κιότο το 2013.

⁵⁷ Βλ. [http://ec.europa.eu/environment/climat/2010/Copenhagen_memo/09/0445_\(23/11/10\)](http://ec.europa.eu/environment/climat/2010/Copenhagen_memo/09/0445_(23/11/10))

Αν και απογοητευτική, η Συμφωνία της Κοπεγχάγης περιέχει πολλά από τα στοιχεία για τα οποία είχε αγωνιστεί η ΕΕ⁵⁸: την αναγνώριση του στόχου της μη υπέρβασης 2 βαθμών Κελσίου της υπερθέρμανσης του πλανήτη· στόχους μείωσης των εκπομπών για τις ανεπτυγμένες χώρες και μέτρα μετριασμού για τις αναπτυσσόμενες χώρες που θα καθοριστούν μέχρι τις 31 Ιανουαρίου 2010· ένα σημαντικό πακέτο χρηματοδότησης των πτωχών χωρών ύψους 30 δισ. δολαρίων για τα επόμενα τρία χρόνια και 100 δισ. δολαρίων έως το 2020· και ένα μηχανισμό για την επιτάχυνση της τεχνολογικής συνεργασίας. Το κρίσιμο πρώτο βήμα θα είναι να εξασφαλιστεί ότι όλα τα βασικά μέρη θα επιβεβαιώσουν αυτά τα σημεία και θα καθορίσουν τους στόχους ή τις ενέργειές τους μέχρι τις 31 Ιανουαρίου 2010.

Αυτό που αξίζει να σημειωθεί είναι ότι σε αυτή την περίπτωση τα Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα εργάστηκαν αποτελεσματικά: η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με έγκαιρες προτάσεις· το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο με την υιοθέτησή τους· και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο με τη θέσπιση των σχετικών μέτρων. Τα Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα έδειξαν πολύ μεγαλύτερη υπευθυνότητα έναντι των πολιτών τους και της ανθρωπότητας από τα ομοσπονδιακά όργανα των ΗΠΑ και ακόμη και από τα απολυταρχικά όργανα της Κίνας, δύο χωρών που μολύνουν την ατμόσφαιρα πολύ περισσότερο από τις χώρες της ΕΕ.

Η συμφωνία δεν αφορά τη σύναψη μιας νομικά δεσμευτικής συμφωνίας, αποτελεί βασικό στόχο για την ΕΕ, ή έθεσε τον στόχο της, τουλάχιστον κατά το ήμισυ μείωση των παγκόσμιων εκπομπών μέχρι το 2050 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990, προκειμένου να διατηρηθεί αύξηση της θερμοκρασίας κάτω από 2 ° C. Η ΕΕ θα συνεχίσει να πιέζει για αυτές.

iv) Διάσκεψη του ΟΗΕ για το κλίμα, στο Κανκούν

Οι παγκόσμιες διαπραγματεύσεις για το κλίμα θα συνεχιστούν στην πόλη του Μεξικού, στο Κανκούν από 29 Νοεμβρίου έως 10 Δεκεμβρίου 2010. το συνέδριο πρέπει να λάβει ένα σημαντικό βήμα προς την καθιέρωση ενός ολοκληρωμένου και νομικά δεσμευτικού πλαισίου δράσης για το κλίμα σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ΕΕ, με αποτέλεσμα βοήθεια των χορηγών της για τον κόσμο, θα δώσει μια πλήρη και διαφανή έκθεση στο Κανκούν σχετικά με την παράδοση της « ταχείας εκκίνησης τη

⁵⁸ Βλ. <http://ec.europa.eu/clima/policies>, (29/11/10)

χρηματοδότηση για τη στήριξη των αναπτυσσόμενων χωρών⁵⁹. Το σύνολο των αποφάσεων πρέπει να βασίζεται στο πρωτόκολλο του Κιότο και να ενσωματώσει τις πολιτικές κατευθύνσεις που παρέχονται στο το Δεκέμβριο του 2009 συμφωνία της Κοπεγχάγης.

Το «πακέτο Κανκούν» θα πρέπει να συλλάβει την πρόοδο που επιτεύχθηκε στις μέχρι τώρα διαπραγματεύσεις και να καθορίσει ορισμένα σημαντικά στοιχεία της «αρχιτεκτονική» της μελλοντικής παγκόσμιας ρύθμισης του κλίματος. Ορισμένες αποφάσεις θα πρέπει επίσης να επιτρέψει να ξεκινήσει άμεση δράση επί τόπου για την καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες. Για την ΕΕ, το πακέτο θα πρέπει να περιλαμβάνει αποφάσεις οι οποίες θέτουν υποσχέσεις των εκπομπών των χωρών στη διαδικασία του ΟΗΕ Για την ενίσχυση των κανόνων διαφάνειας, μηχανισμών βασισμένων στην αγορά, προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, την τεχνολογική συνεργασία, τη μείωση των εκπομπών από την αποψίλωση των τροπικών δασών (REDD +) και τη διακυβέρνηση της χρηματοδότηση.

Στις 14 Οκτωβρίου 2010, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κυκλοφόρησε έγγραφο της διαπραγματευτική θέση ενόψει των συνομιλιών της Κανκούν. Σε μια ανακοίνωση με ημερομηνία 29 Οκτωβρίου 2010 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε το εν λόγω έγγραφο⁶⁰. Μερικά σημαντικά σημεία από το έγγραφο θέσης της ΕΕ που βοηθούν να καθορίσει και να διευκρινίσει τη διαπραγματευτική θέση της ΕΕ στην Cancun, είναι ότι η ΕΕ:

- Υποστηρίζει μια περιβαλλοντικά ισχυρή παγκόσμια συμφωνία, σύμφωνα με αυτό που η επιστήμη θεωρεί αναγκαία. Πρωταρχικής σημασίας θα είναι μια συμφωνία σχετικά με κανόνες για την παρακολούθηση, την υποβολή εκθέσεων και εξακρίβωση .
- Θεωρεί ότι κάθε παγκόσμια συμφωνία πρέπει να αυξήσει τόσο το επίπεδο των υποχρεώσεων των μερών και, επίσης, αύξηση του αριθμού των χωρών με τις υποχρεώσεις. Η ΕΕ τονίζει ότι εδώ είναι ανάγκη να «πιάσουμε άγκυρα» για τις δεσμεύσεις της Κοπεγχάγης των χωρών στο πλαίσιο της UNFCCC

⁵⁹ Βλ. http://ec.europa.eu/environment/climat/pdf/com_2010_86.pdf, (29/11/10)

⁶⁰ Βλ. http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/envir/117096.pdf, (29/11/10)

διαπραγματεύσεων. Πιο συγκεκριμένα, μια παγκόσμια συμφωνία θα απαιτήσει συμβαλλόμενες ανεπτυγμένες χώρες να μειώσουν συλλογικά τις εκπομπές σε περίπου 30% κάτω από τα επίπεδα του 1990 έως το 2020.

- Θεωρεί ότι είναι σημαντικό οι αποφάσεις πρέπει να γίνουν στο Cancun που θα διασφαλίσει ότι δεν υπάρχει κενό μεταξύ του τέλους του δεσμεύσεων του Κιότο και την έναρξη μιας συνολικής παγκόσμιας συμφωνίας. Συναφώς, η ΕΕ είναι πρόθυμη να εξετάσει το ενδεχόμενο μιας δεύτερης περιόδου δέσμευσης βάσει του Πρωτοκόλλου του Κιότο.
- Έχει δεσμευτεί για τη συνέχιση των μηχανισμών του Κιότο ευελιξίας του πρωτοκόλλου, αλλά θεωρεί ότι στο Κανκούν πρέπει να αποτελέσουν τη βάση για την εισαγωγή των νέων τομεακών ή άλλων κλίμακα-επάνω των μηχανισμών της αγοράς, συμπεριλαμβανομένων πιλοτικών προγραμμάτων, καθώς και την αναγνώριση των μονάδων που προκύπτουν από αυτούς τους μηχανισμούς.
- Έχει δεσμευτεί για τη δημιουργία τόσο REDD + μηχανισμούς και την Τεχνολογία μηχανισμός, όπως έχει συμφωνηθεί στην Κοπεγχάγη.
- Τονίζει τη σημασία τόσο της «ταχείας εκκίνησης» (2010 με 12) και τις εν εξελίξει (από το 2020) τις δεσμεύσεις χρηματοδότησης στο πλαίσιο της άμβλυνσης του-και την προσαρμογή προς την αλλαγή του κλίματος στις αναπτυσσόμενες χώρες. Ειδικότερα, η ΕΕ υπογραμμίζει το ρόλο της εν λόγω χρηματοδότησης για τις πλέον ευάλωτες και λιγότερο αναπτυγμένες χώρες.

Κατέστη σαφές ότι υπάρχει μικρή ελπίδα για την ολοκλήρωση της ενιαίας νομικά δεσμευτική παγκόσμια συμφωνία για το κλίμα στο Κανκούν, στο μεγάλο μέρος λόγω της θέσης αδιέξοδο ορισμένων σημαντικών μερών της συμφωνίας (ιδίως τις ΗΠΑ και την Κίνα). Είναι σαφές ότι η ΕΕ θα κατανοήσει τη φύση των δυσκολιών που θα πρέπει να ξεπεραστούν πριν από μια παγκόσμια συμφωνία μπορεί να επιτευχθεί και εξαιτίας αυτού η ΕΕ έχει θέσει σχετικά μέτρια στόχους για το τι θα πρέπει να επιτευχθεί στο Κανκούν. Υπάρχει ελπίδα επίτευξης στην συμφωνία, για ένα μηχανισμό REDD+, στην τεχνολογία ρυθμίσεις επιμερισμού συμπεριλαμβανομένου ενός μηχανισμού Τεχνολογίας καθώς και σχετικές ρυθμίσεις χρηματοδότησης.

3.3) Το ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο για την κλιματική αλλαγή

3.3.1 Το Πακέτο Κλίμα και Ενέργεια (Climate and Energy Package)

Τον Ιανουάριο του 2008 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρότεινε δεσμευτική νομοθεσία για την υλοποίηση των στόχων του «20-20-20»(μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 20% κάτω από τα επίπεδα του 1990, το 20% της ενεργειακής κατανάλωσης της ΕΕ να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές, μια μείωση κατά 20% χρήση πρωτογενούς ενέργειας σε σύγκριση με τα προβλεπόμενα επίπεδα, που πρέπει να επιτευχθεί με την βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης). «Κλίμα και ενεργειακό πακέτο⁶¹» αυτό συμφωνήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο το Δεκέμβριο του 2008 και έγινε νόμος τον Ιούνιο του 2009. Ο πυρήνας της δέσμης αποτελείται από τέσσερα κομμάτια.

1. Μια αναθεώρηση και ενίσχυση του συστήματος εμπορίας εκπομπών (ΣΕΔΕ) (EU ETS), το βασικό εργαλείο της ΕΕ για τη μείωση των εκπομπών με οικονομικά αποδοτικό τρόπο. Μια ενιαία σε όλη την ΕΕ ανώτατο όριο για τα διακρίσματα εκπομπών θα εφαρμόζεται από το 2013 και θα μειωθούν σε ετήσια βάση, μείωση του αριθμού των δικαιωμάτων που διατίθεται για τις επιχειρήσεις στο 21% κάτω από το επίπεδο του 2005, το 2020.
2. Μια προσπάθεια που μοιράζεται αποφάσεις οι οποίες διέπουν το ΣΕΔΕ της ΕΕ, όπως οι μεταφορές, η στέγαση, η γεωργία και τα απόβλητα. Σύμφωνα με την απόφαση κάθε κράτους μέλους έχει συμφωνήσει δεσμευτικούς εθνικούς στόχους περιορισμού των εκπομπών για το 2020 το οποίο αντικατοπτρίζει τον σχετικό πλούτο του. Οι στόχοι ποικίλουν από μια μείωση των εκπομπών κατά 20% από τα πλουσιότερα κράτη μέλη για την αύξηση των εκπομπών κατά 20% από τις φτωχότερες χώρες.
3. Δεσμευτικούς εθνικούς στόχους για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας οι οποίες συνολικά θα σηκώσουν το μέσο μερίδιο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σε όλη την ΕΕ σε 20% μέχρι το 2020(περισσότερο από το διπλάσιο του 2006 επίπεδο του 9,2%). Οι εθνικοί στόχοι κυμαίνονται από ένα μερίδιο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κατά 10% στη Μάλτα έως 49% στη Σουηδία.

⁶¹ Βλ. http://ec.europa.eu/clima/policies/brief/eu/package_en.htm, (23/11/10)

Οι στόχοι θα συμβάλλουν στη μείωση της εξάρτησης της ΕΕ από την εισαγόμενη ενέργεια και θα μειώσουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.

4. Ένα νομικό πλαίσιο για την προώθηση της ανάπτυξης και της ασφαλούς χρήσης της δέσμευσης και αποθήκευσης άνθρακα (CCS). CCS είναι μια πολλά υποχόμενη οικογένεια τεχνολογιών που συμβάλλουν το διοξείδιο του άνθρακα που εκπέμπεται από βιομηχανικές διαδικασίες να φυλάσσεται σε υπόγειους γεωλογικούς σχηματισμούς όπου δεν μπορεί να συμβάλει η υπερθέρμανση του πλανήτη. Η ΕΕ σχεδιάζει να συστήσει επομένως ένα δίκτυο μονάδων επίδειξης της CCS μέχρι το 2015 να δοκιμάσει την βιωσιμότητα της με στόχο την εμπορική της ανανέωση μέχρι το 2020.

3.3.2 Σύστημα Εμπορίας εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου(Emissions Trading)-Τροποποιητικοί μηχανισμοί του 2010.

Στις 22 Απριλίου 2010, υπογράφηκε η Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Εκπομπών Αερίων του Θερμοκηπίου-Trading) τροποποιητικοί μηχανισμοί του 2010 και προβλέπουν τη μεταφορά της αναθεωρημένης οδηγίας συστήματος εμπορίας εκπομπών 2009/29/ΕΚ⁶².

Η αναθεωρημένη οδηγία ΣΕΔΕ (2009/29/ΕΚ) παρέχει ουσιαστικές τροποποιήσεις της οδηγίας (2003/87/ΕΚ), έτσι ώστε να παρέχει μια πιο αποτελεσματική, πιο εναρμονισμένο και δικαιότερο σύστημα. Η οδηγία στο στάδιο της ενσωμάτωσης διακρίνεται σε δύο φάσεις. Στο πλαίσιο της πρώτης φάσης της μεταφοράς των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Εκπομπών Αερίων του Θερμοκηπίου Trading) (Τροποποιητικοί) Κανονισμοί 2010 υπεγράφησαν σε νόμο στις 22 Απριλίου 2010. Οι κανονισμοί προβλέπουν την αναθεωρημένη λειτουργία του ΣΕΔΕ της ΕΕ από το 2013 και μετά, δηλαδή την τρίτη περίοδο εμπορίας. Συγκεκριμένα, οι κανονισμοί προβλέπουν την είσπραξη από την Υπηρεσία Περιβαλλοντικής Προστασίας των δεόντως αιτιολογημένες και εξακριβωμένες εκπομπές δεδομένα από εγκαταστάσεις που θα καλύπτονται μόνο από την ΕΕ ΣΕΔΕ από το 2013, η

⁶² Βλ.

[http://www.environ.ie/Environment/Atmosphere/ClimateChange/EmissionsTradingSchemeDirective\(24/11/10\)](http://www.environ.ie/Environment/Atmosphere/ClimateChange/EmissionsTradingSchemeDirective(24/11/10))

δημοσίευση και η υποβολή εκ μέρους του Οργανισμού προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενός εθνικού καταλόγου των εγκαταστάσεων που καλύπτονται από την οδηγία, καθώς και την εξέταση σε αυτόν τον κατάλογο των πιθανών εξαιρέσεων ορισμένων μικρών εγκαταστάσεων οι οποίες υπόκεινται σε μέτρα τα οποία θα επιτευχθεί ισοδύναμη συμβολή σε μειώσεις εκπομπών. Οι κανονισμοί προβλέπουν επίσης ορισμένες τροποποιήσεις στον Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (εκπομπών αερίων θερμοκηπίου Trading) Κανονισμοί 2004 όσον αφορά την εφαρμογή και τη συμμόρφωση. Οι υπόλοιπες διατάξεις της οδηγίας που πρέπει να ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο έως τις 31 Δεκεμβρίου 2012.

3.4) Κλιματική αλλαγή: Η Επιτροπή δρομολογεί μεγάλο επενδυτικό πρόγραμμα για τις καινοτόμες τεχνολογίες με χαμηλές εκπομπές άνθρακα

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε στις 9 Νοεμβρίου 2010 στις Βρυξέλες, την πρώτη πρόσκληση υποβολής προτάσεων για το μεγαλύτερο ανά την υφήλιο πρόγραμμα επενδύσεων σε έργα επίδειξης χαμηλών εκπομπών άνθρακα και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

Η πρωτοβουλία, γνωστή ως NER300⁶³, θα παράσχει σημαντική οικονομική στήριξη για τουλάχιστον οκτώ έργα που αφορούν τεχνολογίες δέσμευσης και αποθήκευσης ατμοσφαιρικού άνθρακα (CCS) και για τουλάχιστον 34 έργα σχετικά με καινοτόμες τεχνολογίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Ο στόχος είναι να επιτευχθεί στην Ευρώπη οικονομική ανάπτυξη με χαμηλές εκπομπές άνθρακα, με παράλληλη δημιουργία νέων «πράσινων» θέσεων εργασίας και συμβολή στην επίτευξη των φιλόδοξων στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αλλαγή του κλίματος. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) συνεργάζεται με την Επιτροπή για την εφαρμογή του προγράμματος. Οι εταιρείες που ενδιαφέρει η υποβολή προτάσεων διαθέτουν 3 μήνες για να καταθέσουν προσφορές σε εθνικό επίπεδο.

Η αρμόδια επιτροπή για τις κλιματικές δράσεις, δήλωσε: "Η πρωτοβουλία NER300 αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση κατά την οποία τα κράτη μέλη της ΕΕ27, ενεργώντας από κοινού, δύνανται να επιτύχουν καλύτερα αποτελέσματα από ό,τι όταν δρουν μεμονωμένα. Τα έσοδα από την πλειστηριασμό δικαιωμάτων εκπομπής διοξειδίου του άνθρακα, περίπου 4,5 δις ευρώ, θα διατεθούν για καινοτόμες

⁶³ Βλ. 09/11/10- NER300 programme, Major investment in innovative low-carbon technologies, Ιστοσελίδα NER300: http://ec.europa.eu/clima/funding/ner300/index_en.htm, (24/11/10)

τεχνολογίες ανανεώσιμων μορφών ενέργειας και CCS. Με τους χρηματοδότες του προγράμματος και τις συνεισφορές των κρατών μελών τα αντίστοιχα κονδύλια θα ανέλθουν συνολικά σε 9 δις ευρώ. Έτσι θα δοθεί μπορέσει να παραμείνει πρωτοπόρος η ΕΕ όσον αφορά τις φιλικές για το κλίμα τεχνολογίες. Η Ευρώπη έχει την τεχνογνωσία, την ικανότητα και τη φιλοδοξία να ηγηθεί παγκοσμίως της προσπάθειας για την ανάπτυξη των τεχνολογιών που απαιτούνται για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Η πρωτοβουλία NER300 θα δράσει ως καταλύτης για την επίδειξη των νέων τεχνολογιών χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών σε εμπορική κλίμακα. Αυτές και άλλες «πράσινες» τεχνολογίες αποτελούν ολοένα και σημαντικότερη πηγή της μελλοντικής οικονομικής ανάπτυξης και της απασχόλησης. Επίσης, θα μας βοηθήσουν να επιτύχουμε τους φιλόδοξους κλιματικούς στόχους μας για το 2020 και μετέπειτα⁶⁴."

Ο πρόεδρος της ΕΤΕπ, πρόσθεσε: «Η ΕΤΕπ έχει δεσμευθεί πλήρως να βοηθήσει τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να πετύχουν τους κλιματικούς και ενεργειακούς στόχους τους για το 2020. Ως εκ τούτου προσφέρουμε την οικονομική και τεχνική εμπειρογνωμοσύνη μας για την υποστήριξη της εφαρμογής της πρωτοβουλίας NER300. "

Η πρώτη πρόσκληση υποβολής προτάσεων σηματοδοτεί την έναρξη της εφαρμογής της πρωτοβουλίας NER300. Η πρωτοβουλία ονομάζεται έτσι, διότι θα χρηματοδοτηθεί από την πώληση 300 εκατομμυρίων δικαιωμάτων εκπομπής στο απόθεμα για τους νεοεισερχόμενους (NER-ANE) του συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής (ΕΤΣ-ΣΕΔΕ). Σε τρέχουσες τιμές αγοράς δικαιωμάτων εκπομπής, η αξία της πρωτοβουλίας ανέρχεται περίπου σε 4,5 δις €, γεγονός που την καθιστά το μεγαλύτερο ανάλογο πρόγραμμα στον κόσμο.

Η χρηματοδότηση στοχεύει τα έργα επίδειξης που περιλαμβάνουν τεχνολογίες CCS και καινοτόμες τεχνολογίες ανανεώσιμων μορφών ενέργειας. Κάθε κράτος μέλος θα χρηματοδοτήσει τουλάχιστον ένα και κατά μέγιστον τρία σχέδια. Περαιτέρω λεπτομέρειες σχετικά με τους τύπους των τεχνολογιών που θα χρηματοδοτηθούν παρατίθενται στο παράρτημα.

⁶⁴ Βλ. 09/11/10- NER300 programme, Major investment in innovative low-carbon technologies, Ιστοσελίδα NER300: http://ec.europa.eu/clima/funding/ner300/index_en.htm, (24/11/10)

Το πρόγραμμα θα ωθήσει τις επενδύσεις άνω των € 9,000,000,000, δεδομένου ότι η πρωτοβουλία NER300 θα χρηματοδοτήσει έως και κατά 50% το κόστος κατασκευής και επιχειρησιακής λειτουργίας έργων για CCS και για ανανεώσιμες πηγές ενέργειας . Οι χορηγοί των έργων και τα εμπλεκόμενα κράτη μέλη θα εξασφαλίσουν το υπόλοιπο της χρηματοδότησης. Η χρηματοδότηση της NER300 μπορεί να συνδυαστεί με χρηματοδότηση από άλλα χρηματοπιστωτικά μέσα της ΕΕ, περιλαμβανομένων των διαρθρωτικών ταμείων, του Ταμείου Συνοχής και του Ευρωπαϊκού Ενεργειακού Προγράμματος Ανάκαμψης (ΕΕΠΑ)⁶⁵.

Σύμφωνα με την απόφαση για τη NER300 ΕΤΕπ είναι αρμόδια για την πώληση των 300 εκατ. δικαιωμάτων καθώς και τη διαχείριση και την εκταμίευση των αντιστοίχων εισπράξεων. Αν και δεν έχουν ακόμα καθοριστεί λεπτομέρειες, όπως η ημερομηνία έναρξης των πωλήσεων, αναμένεται ότι όλα τα δικαιώματα NER300 θα πωληθούν πριν από την έναρξη της τρίτης περιόδου εμπορίας του ΣΕΔΕ της ΕΕ τον Ιανουάριο του 2013.

Η ΕΤΕ θα αναλάβει, επίσης, την οφειλόμενη λεπτομερή χρηματοδοτική και τεχνική επιμέλεια των προτάσεων για έργα, πριν προβεί σε συστάσεις προς την Επιτροπή με τη μορφή αξιολογικής κατάταξης των προτεινόμενων έργων . Η Επιτροπή θα λάβει την τελική απόφαση σχετικά με τα σχέδια που θα αποτελέσουν αντικείμενο συγχρηματοδότησης μετά από διαβούλευση με τα κράτη μέλη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

4.1)Ενέργεια

Η ενέργεια⁶⁶ είναι απαραίτητη στην καθημερινή ζωή στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Η ΕΕ έχει μπει πολύ δυναμικά και στο κομμάτι της ενέργειας, και έχει δημιουργήσει νομική βάση για το σκοπό αυτό, με το άρθρο 194 της Συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ (ΣΛΕΕ)⁶⁷. Έτσι είναι πλέον αναπόφευκτη η αντιμετώπιση των

⁶⁵ Βλ. 09/11/10- NER300 programme, Major investment in innovative low-carbon technologies, Ιστοσελίδα NER300: http://ec.europa.eu/clima/funding/ner300/index_en.htm, (24/11/10)

⁶⁶Βλ. http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/index_el.htm, (10/11/10)

⁶⁷ Βλ. Π.Ι.Κανελλόπουλος, «Οι συνθήκες της ΕΕ. Μετά τη συνθήκη της Λισσαβώνας», 2008, σ. 190

μεγάλων ενεργειακών προκλήσεων που συνεπάγονται οι κλιματικές αλλαγές, η αυξανόμενη εξάρτηση από τις εισαγωγές ενέργειας, η πίεση που υφίστανται οι ενεργειακοί πόροι και η προμήθεια όλων των καταναλωτών με ενέργεια ασφαλή, σε προσιτές τιμές. Η εφαρμογή φιλόδοξης ενεργειακής ευρωπαϊκής πολιτικής, η οποία να καλύπτει όλες τις πηγές ενέργειας - ορυκτές (πετρέλαιο, φυσικό αέριο, άνθρακας), πυρηνικές ή ανανεώσιμες (ηλιακή, αιολική, από βιομάζα, γεωθερμική, υδροηλεκτρική, παλιρροιακή) - αποσκοπεί στη δρομολόγηση μιας νέας βιομηχανικής επανάστασης, η οποία θα μεταμορφώσει την ΕΕ σε οικονομία χαμηλής κατανάλωσης ενέργειας που να είναι ασφαλέστερη, ανταγωνιστικότερη και περισσότερο αειφόρος.

Στις αρχές του 2007, η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) παρουσίασε μια νέα ενεργειακή πολιτική⁶⁸ η οποία θα αποτελέσει αποφασιστικό βήμα προς την οικονομία χαμηλής κατανάλωσης ενέργειας που θα είναι ασφαλέστερη, ανταγωνιστικότερη και περισσότερο αειφόρος. Η κοινή ενεργειακή πολιτική είναι επιβεβλημένη για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των σημερινών ενεργειακών προκλήσεων, που είναι κοινές σε όλα τα κράτη μέλη. Με την κοινή ενεργειακή πολιτική, η ενέργεια επανεξετάζεται στον πυρήνα των δραστηριοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις οποίες είχε αρχικώς ενταχθεί με τις συνθήκες για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ανθρακα και Χάλυβα (συνθήκη ΕΚΑΧ) και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (συνθήκη Ευρατόμ), αντιστοίχως το 1951 και το 1957. Η υλοποίηση των στόχων της πολιτικής αυτής θα στηριχθεί σε εργαλεία βασισμένα στην αγορά (κατ' ουσίαν φόροι, επιδοτήσεις και σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής CO₂), στην ανάπτυξη των ενεργειακών τεχνολογιών (συγκεκριμένα τεχνολογιών ειδικά για την ενεργειακή απόδοση και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας ή τεχνολογιών χαμηλής παραγωγής διοξειδίου του άνθρακα) και στα κοινοτικά χρηματοδοτικά μέσα.

4.2) Ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη-Ιστορική αναφορά.

Οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου προέρχονται εν πολλοίς από τη χρήση και την παραγωγή ενέργειας. Ως εκ τούτου, η ενεργειακή πολιτική έχει καίρια

⁶⁸Βλ. http://ec.europa.eu/energy/index_en.htm, (11/11/10)

σημασία για την επίτευξη των στόχων σχετικά με την κλιματική αλλαγή⁶⁹. Η ΕΕ διαθέτει εδώ και πολλά χρόνια ένα ενιαίο πλαίσιο ενεργειακής πολιτικής. Η συνασπισμένη αντιμετώπιση ενεργειακών κρίσεων από την ΕΕ δεν είναι κάτι νέο. Για παράδειγμα, η ΕΕ διαθέτει μια συντονισμένη πολιτική για τα στρατηγικά αποθέματα πετρελαίου και πετρελαϊκών προϊόντων κατόπιν της κρίσης στην προσφορά πετρελαίου στις αρχές της δεκαετίας του 1970.

Καθώς οι προειδοποιήσεις των επιστημόνων σχετικά με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής γίνονται ολοένα και πιο σοβαρές, η ΕΕ έχει αναγνωρίσει την επείγουσα ανάγκη να συνδυαστούν διάφορες μεμονωμένες ενέργειες σε μια ενιαία, ολοκληρωμένη κλιματική και ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη. Η πολιτική αυτή θα εξασφαλίσει την ανταγωνιστικότητα, τη βιωσιμότητα και την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, τηρώντας ταυτόχρονα καλές περιβαλλοντικές πρακτικές, γεγονός που θα μειώσει τις εκπομπές CO₂ και άλλων αερίων του θερμοκηπίου. Τα βασικά στοιχεία της κοινοτικής ενεργειακής πολιτικής στην υπηρεσία αυτών των στόχων είναι τα εξής:

- πιο αποτελεσματικές αγορές ηλεκτρισμού και αερίου·
- εγγυημένη ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού-διαφοροποίηση
- μια φιλόδοξη πολιτική ανανεώσιμων πηγών ενέργειας·
- εξοικονόμηση ενέργειας·
- διεθνής συνεργασία.

α) Πιο αποτελεσματικές αγορές ηλεκτρισμού και αερίου

Οι επιλογές που κάνουμε ως καταναλωτές έχουν πραγματική επίπτωση στις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από την παραγωγή και χρήση ενέργειας. Όλοι

⁶⁹ Βλ. Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο της 10ης Ιανουαρίου 2007 με τίτλο «Ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη» [COM(2007) 1 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα].

http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/127062_el.htm, (13/11/10)

σχεδόν οι καταναλωτές της ΕΕ έχουν πλέον τη δυνατότητα να αγοράζουν αέριο ή ηλεκτρισμό από οποιονδήποτε προμηθευτή, μερικοί από τους οποίους εξειδικεύονται στην ανανεώσιμη ενέργεια. Οι αποτελεσματικές αγορές προσφέρουν πιο προσιτές τιμές ενέργειας και συμβάλλουν στην εξάλειψη των φραγμών για την επίτευξη χαμηλότερων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Ταυτόχρονα, βοηθούν τη βιομηχανία της ΕΕ να διατηρήσει την ανταγωνιστικότητά της. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης για να εξασφαλιστεί ότι όλοι θα έχουν δίκαιη μεταχείριση, ότι οι νέες εταιρείες του τομέα δεν θα τίθενται σε μειονεκτική θέση και ότι ο ηλεκτρισμός και το αέριο θα διακινούνται ελεύθερα μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Οι διασυνοριακές συναλλαγές έχουν ζωτική σημασία για την κατά το δυνατόν μεγαλύτερη ανταγωνιστικότητα των αγορών.

β) Εγγυημένη ασφάλεια ενεργειακού εφοδιασμού- Διαφοροποίηση

Μεγαλύτερη ασφάλεια του εφοδιασμού σημαίνει μη εξάρτηση από μία μορφή ενέργειας ή από λίγες μόνο προμηθεύτριες χώρες εκτός της ΕΕ. Σημαίνει παραγωγή περισσότερης ενέργειας εντός της ΕΕ και, εν ανάγκη, εξασφάλιση της προμήθειας από άλλες σταθερές περιφέρειες του κόσμου. Σημαίνει επίσης συμφωνία επιμερισμού των προμηθειών σε περιόδους κρίσης, καθώς ο βαθμός εξάρτησης από τις εισαγωγές των διαφόρων χωρών της ΕΕ ποικίλλει σημαντικά.

Επιπλέον, τα κοιτάσματα ορυκτών καυσίμων της ΕΕ εξαντλούνται γρηγορότερα από ό,τι στον υπόλοιπο κόσμο. Η ΕΕ εξαρτάται ολοένα και περισσότερο από τις εισαγωγές, με αποτέλεσμα να γίνεται παράλληλα και πιο ευάλωτη στις απότομες διακυμάνσεις της προσφοράς και των τιμών. Η διαφοροποίηση με την ανάπτυξη περισσότερης εγχώριας παραγωγής ενέργειας θα απαιτήσει ευρύτερη χρήση τεχνολογιών με χαμηλές ή μηδενικές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα που βασίζονται σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, όπως η αιολική, η ηλιακή, η υδραυλική ενέργεια και η βιομάζα, διότι η ΕΕ διαθέτει περιορισμένους πόρους ορυκτών καυσίμων. Αργότερα είναι πιθανό να περιληφθεί και το υδρογόνο στον ενεργειακό συνδυασμό. Σε ορισμένες χώρες της ΕΕ η πυρηνική ενέργεια θα συμμετέχει επίσης στο ενεργειακό συνδυασμό. Στο ορατό μέλλον η πυρηνική ενέργεια θα προέρχεται από πυρηνική σχάση, καθώς η τεχνολογία πυρηνικής σύντηξης δεν αναμένεται να καταστεί διαθέσιμη πριν από το δεύτερο μισό του αιώνα μας.

γ) Μια φιλόδοξη πολιτική ανανεώσιμης ενέργειας

Οι ήπιες μορφές ενέργειας ή «ανανεώσιμες πηγές ενέργειας» (ΑΠΕ) ή «νέες πηγές ενέργειας» είναι μορφές εκμεταλλεύσιμης ενέργειας που προέρχεται από διάφορες φυσικές διαδικασίες όπως ο άνεμος, η γεωθερμία, η κυκλοφορία του νερού και άλλες. Ο όρος «ήπιες» αναφέρεται σε δύο βασικά χαρακτηριστικά τους. Καταρχήν για την εκμετάλλευσή τους δε χρειάζεται κάποια ενεργητική παρέμβαση, όπως εξόρυξη, άντληση, καύση όπως με τις μέχρι τώρα χρησιμοποιούμενες πηγές ενέργειας, αλλά απλώς η εκμετάλλευση της ήδη υπάρχουσας ροής ενέργειας στη φύση. Δεύτερο, πρόκειται για «καθαρές» μορφές ενέργειας, πολύ φιλικές στο περιβάλλον, που δεν αποδεσμεύουν υδρογονάνθρακες, διοξείδιο του άνθρακα ή τοξικά και ραδιενεργά απόβλητα, όπως οι υπόλοιπες πηγές ενέργειας που χρησιμοποιούνται σε μεγάλη κλίμακα.

Ως «ανανεώσιμες πηγές⁷⁰» ονομάζονται οι ενεργειακές πηγές(ο ήλιος, το νερό, ο άνεμος, η βιομάζα κτλ.), που από τη φύση τους ανανεώνονται και είναι διαρκώς και ασταμάτητα διαθέσιμες σε άφθονη ποσότητα είναι δηλαδή ανεξάντλητες. Είναι οι πρώτες μορφές ενέργειας που χρησιμοποίησε ο άνθρωπος, σχεδόν αποκλειστικά, μέχρι τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, οπότε και στράφηκε στην εντατική χρήση του άνθρακα και των υδρογονανθράκων.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενισχύει τις ΑΠΕ από τα μέσα της δεκαετίας του '70⁷¹ μέσω των προγραμμάτων έρευνας, ανάπτυξης και επίδειξης. Για πρώτη φορά, το 1997, χάραξε μία συγκεκριμένη συνολική πολιτική για τις ΑΠΕ με τη ψήφιση της **Λευκής Βίβλου**. Κεντρικός στόχος της είναι ο διπλασιασμός των ΑΠΕ στη συνολική ενεργειακή κατανάλωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) από 6% που ήταν το 1995 σε 12% το 2010. Για την επίτευξη αυτού του στόχου το κείμενο προβλέπει μία σειρά από δράσεις που η Επιτροπή είτε έχει προγραμματίσει είτε έχει ήδη ξεκινήσει. Παίρνοντας υπόψη το βαθμό ανάπτυξης των τεχνολογιών, το δυναμικό των ΑΠΕ στην ΕΕ και τις δυνατότητες εφαρμογών τους από τα κράτη-μέλη, η Λευκή Βίβλος βάζει στόχους ανάπτυξης κατά τεχνολογικό κλάδο για το 2010 στο σύνολο της ΕΕ. Είναι όμως σαφές ότι κάθε κράτος-μέλος θα πρέπει να προσαρμόσει τους δικούς του

⁷⁰ ο χαρακτηρισμός «ανανεώσιμες πηγές» είναι κάπως καταχρηστικός, μια και ορισμένες από αυτές τις πηγές όπως η γεωθερμική ενέργεια δεν ανανεώνονται σε κλίμακα χιλιετιών Αναφορά σε <http://el.wikipedia.org> . Στο εξής όρος που θα χρησιμοποιείται στην παρούσα εργασία είναι «ανανεώσιμες πηγές ενέργειας» και θα είναι ευρύτερα ταυτόσημος με τον όρο «ήπιες μορφές ενέργειας»

⁷¹ Βλ. Άρθρο: «Η ανάπτυξη της αιολικής ενέργειας στην Ευρώπη», Α.Ζερβός

στόχους ανάλογα με τις ιδιαιτερότητές του και να τους κάνει να συμβαδίζουν με το γενικό Ευρωπαϊκό στόχο. Ως συνέπεια των ενεργειών που προβλέπονται στη Λευκή Βίβλο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ξεκίνησε το 1999 την "Εκστρατεία Απογείωσης" με ορίζοντα το 2003 και πρότεινε μία οδηγία για τον ηλεκτρισμό που παράγεται από ΑΠΕ, η οδηγία αυτή συνοδεύεται από ένα πίνακα που δίνει τους στόχους των κρατών μελών όσον αφορά στη συμμετοχή της ηλεκτρικής ενέργειας η οποία παράγεται από ΑΠΕ στην ακαθάριστη κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας μέχρι το 2010. Ο στόχος για την Ελλάδα είναι 20,1%. Η οδηγία αυτή ψηφίστηκε από τα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Συμβούλιο και Κοινοβούλιο) το Σεπτέμβριο του 2001.

Οι χώρες της ΕΕ έθεσαν κατ' αρχάς ως ενδεικτικό στόχο την εξασφάλιση του 12% της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές έως το 2010. Προς τούτο, θεσπίστηκαν νέα νομοθετικά μέτρα με τα οποία τέθηκαν εθνικοί στόχοι σχετικά με την παραγωγή ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τη χρήση βιοκαυσίμων στις μεταφορές, ούτως ώστε να αυξηθεί η χρήση ανανεώσιμης ενέργειας στις χώρες της ΕΕ..

Επίσης άξιο αναφοράς είναι και το **Πρόγραμμα «Ευφυής Ενέργεια για την Ευρώπη⁷²»**, 2003-2006 που εγκρίθηκε τον Ιούνιο του 2003, βασίστηκε στην επιτυχία των προγραμμάτων Save και Altener, με τα οποία στηρίχτηκαν δράσεις στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης και της ανανεώσιμης ενέργειας. αποσκοπούσε στη βελτίωση ενεργειακής απόδοσης (δράσεις Save), στην προώθηση νέων και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (δράσεις Altener), στην υποστήριξη πρωτοβουλιών με αντικείμενο τις ενεργειακές πηγές των μεταφορών (Steer) και την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και της ενεργειακής απόδοσης στις αναπτυσσόμενες χώρες (Coopener)

⁷² Βλ. Απόφαση αριθ. 1230/2003/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2003 για θέσπιση πολυετούς προγράμματος δράσης στο πεδίο της ενέργειας: «Ευφυής ενέργεια - Ευρώπη» (2003-2006) [Επίσημη Εφημερίδα L 176 της 15.7.2003].

http://europa.eu/legislation_summaries/energy/energy_efficiency (12/11/10)

Το 2006 το **Πράσινο βιβλίο : Ευρωπαϊκή στρατηγική για αειφόρο, ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια**⁷³ αποτελεί σημαντικό βήμα στην ανάπτυξη ενεργειακής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ). Η Ευρώπη, για να επιτύχει τους οικονομικούς, κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς της στόχους, έχει να αντιμετωπίσει σοβαρά προβλήματα στο θέμα της ενέργειας: την αυξανόμενη εξάρτησή της από τις εισαγωγές, τις ευμετάβλητες τιμές των υδρογονανθράκων, την αλλαγή του κλίματος, την άνοδο της ζήτησης και τα εμπόδια στην εσωτερική αγορά ενέργειας.

Τέλος το 2007 οι ηγέτες της ΕΕ προχώρησαν με ένα ακόμη πιο αποφασιστικό βήμα, θέτοντας το στόχο του 20% της ενέργειας που καταναλώνεται στην ΕΕ να προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές έως το 2020. Έκτοτε έχουν προταθεί διαφορετικοί εθνικοί στόχοι για κάθε χώρα ώστε να επιτευχθεί το 20% για την ΕΕ ως σύνολο. Αυτός ο στόχος του 20% για τις ανανεώσιμες ενέργειες περιλαμβάνει νέο δεσμευτικό στόχο: το 10% των καυσίμων στις μεταφορές μας θα λαμβάνεται από ανανεώσιμα καύσιμα, περιλαμβανομένων των βιοκαυσίμων, έως το 2020.

δ) Εξοικονόμηση ενέργειας⁷⁴

Ο ευκολότερος τρόπος για να αυξηθεί η ασφάλεια του εφοδιασμού και να αντιμετωπιστούν τα κλιματικά προβλήματα είναι να μειωθεί η ζήτηση ενέργειας. Προς τούτο απαιτείται πιο αποτελεσματική χρήση της ενέργειας και λιγότερη σπατάλη ενέργειας. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της χρήσης τεχνολογίας εξοικονόμησης ενέργειας ή αλλαγής της συμπεριφοράς μας ή με συνδυασμό των δύο. Προ πάντων, η εξοικονόμηση ενέργειας έχει οικονομική σκοπιμότητα: ο στόχος της ΕΕ περί χρήσης 20% λιγότερης ενέργειας έως το 2020 θα μειώσει τις ενεργειακές δαπάνες κατά 100 δις. ευρώ το χρόνο. Στα κτήρια αναλογεί το 40% των ενεργειακών αναγκών της ΕΕ. Η θέσπιση αυστηρότερων προτύπων για τα κτήρια και τα συστήματα θέρμανσης και ζεστού νερού θα μειώσει την κατανάλωση ενέργειας και τις εκπομπές που προέρχονται από τα κτήρια υπό μορφή σπάταλων συστημάτων

⁷³ Βλ. Πράσινο βιβλίο της Επιτροπής, της 8ης Μαρτίου 2006, «Ευρωπαϊκή στρατηγική για αειφόρο, ανταγωνιστική και ασφαλή ενέργεια» [COM(2006) 105 τελικό - Δεν έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα]. http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy/127062_el.htm,

⁷⁴ Βλ. http://europa.eu/legislation_summaries/energy/energy_efficiency (12/11/10)

θέρμανσης και ψύξης. Η έρευνα θα συμβάλει επίσης στη δημιουργία νέων και καλύτερων μονωτικών υλικών. Μέτρα σαν κι αυτά έχουν τη δυνατότητα μείωσης της ενέργειας που καταναλώνεται στα κτήρια κατά 28% έως το 2020. Τούτο ισοδυναμεί με εξοικονόμηση άνω του 10% της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας στην ΕΕ.

ε) Διεθνής συνεργασία⁷⁵

Η ΕΕ δεν είναι σε θέση να επιτύχει μόνη της το στόχο της ασφαλούς, ανταγωνιστικής και αειφόρου παραγωγής ενέργειας. Χρειάζεται προς τούτο τη στράτευση και τη συνεργασία των ανεπτυγμένων και των υπό ανάπτυξη χωρών, των καταναλωτών και των παραγωγών ενέργειας, καθώς και των χωρών διαμετακόμισης. Για λόγους αποτελεσματικότητας και συνέπειας, έχει μεγάλη σημασία να εκφράζονται τα κράτη μέλη της ΕΕ με μία φωνή για τα διεθνή ενεργειακά θέματα.

Η ΕΕ θα διαδραματίσει κινητήριο ρόλο στην κατάρτιση διεθνών συμφωνιών επί θεμάτων ενέργειας, ιδιαιτέρως ενισχύοντας τη συνθήκη για τον ενεργειακό χάρτη, αναλαμβάνοντας πρωτοβουλία για μια συμφωνία σχετικά με την ενεργειακή αποδοτικότητα, καθώς και συμμετέχοντας ενεργά στο μετά-Κυότο καθεστώς ως προς τις κλιματικές αλλαγές.

Οι σχέσεις της ΕΕ τόσο με χώρες που καταναλώνουν ενεργειακούς πόρους [π.χ. ΗΠΑ (, Ινδία , Βραζιλία ή ακόμη και Κίνα όσο και με χώρες που παράγουν [π.χ. Ρωσία, Νορβηγία , ΟΠΕΚ και Αλγερία] ή χώρες διαμετακόμισης [Ουκρανία] είναι πρωταρχικής σημασίας από πλευράς γεωπολιτικής και οικονομικής σταθερότητας. Η ΕΕ θα καταβάλει συνεπώς κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε να διαμορφώσει με τις χώρες αυτές διαφανείς ενεργειακές συμπράξεις, αναμενόμενες και αμοιβαίες, κυρίως δε με όμορες χώρες. Η ΕΕ προτείνει επίσης μια νέα σύμπραξη με την Αφρική, η οποία θα καλύπτει ένα μεγάλο φάσμα ενεργειακών θεμάτων.

Η ΕΕ δεσμεύεται επιπλέον να βοηθήσει τις υπό ανάπτυξη χώρες να δημιουργήσουν αποκεντρωμένες ενεργειακές υπηρεσίες, χαμηλού κόστους, αξιόπιστες και βιώσιμες. Η ΕΕ ενθαρρύνει τις χώρες αυτές, και μάλιστα τις

⁷⁵ Βλ. http://europa.eu/legislation_summaries/energy/energy_efficiency (12/11/10)

αφρικανικές, να επενδύσουν αμέσως σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και σε νέες γενιάς τεχνολογίες καθαρής ενέργειας.

Η εξάρτηση από τις εισαγωγές θα μειωθεί μεν, αλλά θα εξακολουθήσει να αποτελεί πραγματικότητα. Ως εκ τούτου, η διατήρηση καλών σχέσεων με τις χώρες που παράγουν ενέργεια και τις χώρες από τις οποίες διέρχεται η ενέργεια αποτελεί προτεραιότητα. Τούτο σημαίνει συνεργασία με τις χώρες στα ανατολικά και στο νότο – με τη Ρωσία, τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης που συνορεύουν με την ΕΕ, τις χώρες της κεντρικής Ασίας, της Κασπίας και του Εύξεινου Πόντου και τις χώρες της λεκάνης της Μεσογείου.

Εξίσου σημαντική είναι η συνεργασία με άλλες καταναλώτριες χώρες, βιομηχανικές ή αναπτυσσόμενες, με σκοπό την από κοινού συμφωνία για τη λήψη μέτρων μείωσης των αερίων του θερμοκηπίου, αποδοτικότερης χρήσης της ενέργειας, ανάπτυξης των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας και των ενεργειακών τεχνολογιών με χαμηλές εκπομπές άνθρακα, ιδίως της δέσμευσης και αποθήκευσης άνθρακα. Η έρευνα θα διαδραματίσει καίριο ρόλο στην εξάπλωση οικονομικών και καθαρών ταυτόχρονα ενεργειακών τεχνολογιών.

4.3) Το Νομοθετικό πλαίσιο της ΕΕ για την ενέργεια.

1. Η οδηγία 2009/28/ΕΚ σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Αύξηση χρήσης βιοκαυσίμων και βιομάζας.

Η οδηγία 2009/28/ΕΚ⁷⁶ της 23^{ης} Απριλίου 2009 σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας συνιστά την τροποποίηση και την κατάργηση των οδηγιών 2001/77/ΕΚ και 2003/30/ΕΚ. Η οδηγία 2009/28/ΕΚ ορίζει ως δεσμευτικό στόχο για τα κράτη μέλη να επιτύχουν μέχρι το 2020 στον τομέα των μεταφορών μερίδιο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας 10%.

⁷⁶ Βλ. European Commission, Renewable Energy, Emissions Trading Directive 2009, www.ec.europa.eu/energy/renewable/directive, (24/11/10)

Η οδηγία αυτή απαιτεί εθνικά σχέδια δράσης στα οποία να καθορίζεται η εκτιμώμενη πορεία της ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, συμπεριλαμβανομένου του τομέα των μεταφορών, και μαζί με την οδηγία 98/70/EK σχετικά με την ποιότητα των καυσίμων βενζίνης και ντίζελ, καθιερώνει κριτήρια αειφορίας για τα βιοκαύσιμα, στα οποία περιλαμβάνονται βασιζόμενα στον κύκλο ζωής κατώτατα επίπεδα εξοικονόμησης αερίων του θερμοκηπίου σε σχέση με τη βενζίνη και το ντίζελ. Η χρήση της βιομάζας μπορεί να μειώσει σημαντικά τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Το διοξείδιο του άνθρακα που εκπέμπει όταν καίγεται αντισταθμίζεται από το ποσό που απορροφάται κατά την εν λόγω εργοστασίου είχε καλλιεργηθεί. Ωστόσο, παράγουν καθαρή μείωση των αερίων του θερμοκηπίου εξαρτάται επίσης από την καλλιέργεια και την παραγωγή καυσίμων διεργασίες που χρησιμοποιούνται. κατανάλωση ενέργειας στον τομέα των μεταφορών εξαρτάται σχεδόν αποκλειστικά από εισαγόμενα ορυκτά καύσιμα - πετρέλαιο. Ο τομέας αναμένεται να αυξηθεί ταχύτερα από οποιοδήποτε άλλο μέχρι το 2020 και μετά. Και ο τομέας είναι ζωτικής σημασίας για τη λειτουργία ολόκληρης της οικονομίας. Η σημασία και την ευαισθησία του τομέα των μεταφορών απαιτούν να λαμβάνονται μέτρα ταχέως για τη μείωση των κακόβουλων συμβολή της στη βιωσιμότητα και την ανασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της Ευρώπης.

Η Κοινότητα κάνει αυτό με ένα ευρύ φάσμα μέτρων, το οποίο καλύπτει τη μείωση των εκπομπών, τα μέτρα ενεργειακής απόδοσης, πράσινη κανόνες περί δημοσίων συμβάσεων στον τομέα των μεταφορών, καθώς και με την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για τον τομέα των μεταφορών. Σύμφωνα με την οδηγία 2003/30/EK (βλ. παρακάτω), η Ευρώπη καθιέρωσε το στόχο της επίτευξης 5,75% μερίδιο των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στον τομέα των μεταφορών μέχρι το 2010. Βάσει της νέας οδηγίας για την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, το ποσοστό αυτό αυξάνεται σε τουλάχιστον 10% σε κάθε κράτος μέλος το 2020. Η νέα οδηγία για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας έχει επίσης ως στόχο να εξασφαλίσει ότι καθώς επεκτείνουμε τη χρήση των βιοκαυσίμων στην ΕΕ χρησιμοποιούμε μόνο βιώσιμα βιοκαύσιμα, τα οποία δημιουργούν μια σαφή και καθαρή εξοικονόμηση αερίων του θερμοκηπίου και δεν έχουν αρνητικό αντίκτυπο στη χρήση της βιοποικιλότητας και της γης.

2. Η οδηγία 2009/31/EK σχετικά με τη γεωλογική αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα.

Η οδηγία 2009/31/EK⁷⁷ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2009, σχετικά με τη γεωλογική αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα και την τροποποίηση της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, δέσμευση διοξειδίου του άνθρακα και γεωλογικής αποθήκευσης του άνθρακα (CCS) είναι μια μεταβατική τεχνολογία που θα συμβάλει στο μετριασμό της κλιματικής αλλαγής. Συνίσταται στη δέσμευση του διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) από βιομηχανικές εγκαταστάσεις, η μεταφορά του σε τόπο αποθήκευσης και η έγχυσή του σε κατάλληλους υπόγειους γεωλογικούς σχηματισμούς για σκοπούς μόνιμης αποθήκευσης.

3. Η οδηγία 2009/33/EK για την προώθηση καθαρών και ενεργειακά αποδοτικών οδικών οχημάτων.

Σύμφωνα με το άρθρο 1 της οδηγία 2009/33/EK⁷⁸ «Η παρούσα οδηγία επιβάλλει στις αναθέτουσες αρχές, στους αναθέτοντες φορείς καθώς και σε ορισμένες επιχειρήσεις την υποχρέωση να λαμβάνουν υπόψη επιπτώσεις που αφορούν την κατανάλωση ενέργειας και το περιβάλλον καθ' όλη τη διάρκεια ζωής του οχήματος, συμπεριλαμβανομένης της κατανάλωσης ενέργειας και των εκπομπών CO₂ και ορισμένων ρύπων, όταν αγοράζουν οχήματα οδικών μεταφορών, με σκοπό την προώθηση και την τόνωση της αγοράς του τομέα των καθαρών και ενεργειακά αποδοτικών οχημάτων και τη βελτίωση της συμβολής του τομέα των μεταφορών στις πολιτικές της Κοινότητας για το περιβάλλον, το κλίμα και την ενέργεια».

4.4) Η Αιολική Ενέργεια

Η αιολική ενέργεια είναι μια από τις πιο πολλά υποσχόμενες τεχνολογίες ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, και είναι ένας τομέας στον οποίο υπήρξαν ήδη

⁷⁷ Βλ. European Commission, Renewable Energy, Emissions Trading Directive 2009, www.ec.europa.eu/energy/renewable/directive, (24/11/10)

⁷⁸ Πηγή :Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, Βλ. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ>, (24/11/10)

πολλές εξελίξεις και βελτιώσεις για να καταστήσει την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας πιο αποτελεσματικές. Μεταξύ 1995 και 2005, η συνολική δυναμικότητα αιολικής ενέργειας στην ΕΕ αυξήθηκαν κατά μέσο όρο 32% ετησίως.

Η ανάπτυξη υπεράκτιων αιολικών πόρων αποτελεί ιδιαίτερη προτεραιότητα της Κοινότητας. Χωροθέτηση αιολικών πάρκων σε ένα περιβάλλον τρόπο είναι σημαντική και η Επιτροπή έχει δημοσιεύσει κατευθυντήριες γραμμές⁷⁹. Σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, σχετικά με την υπεράκτια αιολική ενέργεια, ανάγκη ανάληψης δράσης για την επίτευξη των στόχων ενεργειακής πολιτικής με ορίζοντα το 2020 και έπειτα⁸⁰, Η υπεράκτια αιολική ενέργεια είναι ένας εγχώριος πόρος ηλεκτροπαραγωγής με τεράστιες δυνατότητες, οι οποίες παραμένουν σε μεγάλο βαθμό ανεκμετάλλευτες. Η υπεράκτια αιολική ενέργεια μπορεί και πρέπει να συμβάλει ουσιαστικά στην επίτευξη των στόχων της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ με σημαντικότερη αύξηση της εγκατεστημένης ισχύος — έως 30-40 φορές μεγαλύτερη μέχρι το 2020 και 100πλάσια μέχρι το 2030 — σε σύγκριση με τη σήμερα εγκατεστημένη ισχύ.

Ωστόσο, η ανάπτυξη της αναγκαίας τεχνολογίας, του δυναμικού της βιομηχανικής αλυσίδας εφοδιασμού και η υλοποίηση έργων μετά από προγραμματισμό και διαβούλευση απαιτούν χρόνο. Για να γίνουν έγκαιρα οι απαραίτητες επενδύσεις έως το 2020, ο κλάδος χρειάζεται επειγόντως εμπιστοσύνη και πιο σταθερούς και ευνοϊκούς όρους πλαισίωσης. Ο δεσμευτικός όρος του 20% για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η δέσμη μέτρων για την κλιματική αλλαγή θα αποβούν καίριας σημασίας προς το σκοπό αυτό, αλλά τα κράτη μέλη με υπεράκτιους αιολικούς πόρους θα χρειασθούν αυτό το πλαίσιο και τα προτεινόμενα εθνικά σχέδια δράσης, ώστε να καθορίσουν τι φιλοδοξούν και να λάβουν τα αναγκαία μέτρα.

Από πλευρά της, η Επιτροπή θα θέσει πλήρως σε εφαρμογή όλες τις σχετικές πρωτοβουλίες της ΕΕ⁸¹ που ήδη υπάρχουν ή δρομολογήθηκαν πρόσφατα όπως προαναφέρθηκε και θα προβεί σε περαιτέρω ενέργειες εφόσον χρειασθεί, όπως διευκολυνθεί η περιφερειακή συνεργασία για τον καθορισμό υπεράκτιων τοποθεσιών

⁷⁹ Βλ. European Commission, Renewable Energy, www.ec.europa.eu/energy/renewableenergy, (24/11/10)

⁸⁰ Βλ. European Commission, Renewable Energy, www.ec.europa.eu/energy/renewableenergy, (24/11/10)

⁸¹ Βλ. <http://eur-lex.europa.eu>, (24/11/10)

παραγωγής ενέργειας και τον σχεδιασμό του δικτύου μεταξύ των κρατών μελών, θα ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό, πιο ευνοϊκούς ρυθμιστικούς όρους για τις επενδύσεις σε διεθνικά υπεράκτια δίκτυα, θα οριστικοποιήσει κατευθύνσεις ειδικά για την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ για τη διατήρηση της φύσης στα υπεράκτια αιολικά πάρκα και θα λάβει όλα τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλισθεί ότι τα κράτη μέλη θα ορίσουν εγκαίρως θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές κ.α.

4.5) Ενέργεια : Η νέα στρατηγική της Επιτροπής για το 2020

Η ανακοίνωση της Επιτροπής «Ενέργεια 2020»⁸², Βρυξέλλες 10 Νοεμβρίου 2010, θέτει τις ενεργειακές προτεραιότητες για την επόμενη δεκαετία και παρουσιάζει τις δράσεις που πρέπει να αναληφθούν προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι προκλήσεις που αφορούν την εξοικονόμηση ενέργειας, την επίτευξη μιας αγοράς με ανταγωνιστικές τιμές και ασφαλή εφοδιασμό, την προώθηση της τεχνολογικής υπεροχής και την αποτελεσματική διαπραγμάτευση με τους διεθνείς μας εταίρους. Ο επίτροπος Ενέργειας κ. Günther Oettinger δήλωσε: «Η ενεργειακή πρόκληση αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες δοκιμασίες για όλους μας. Η χάραξη μιας νέας, περισσότερο αειφόρου και ασφαλούς πορείας για το ενεργειακό μας σύστημα μπορεί να απαιτήσει χρόνο, αλλά οι φιλόδοξες αποφάσεις πρέπει να ληφθούν τώρα. Για να έχουμε μια αποδοτική, ανταγωνιστική οικονομία με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα πρέπει να προσδώσουμε ευρωπαϊκή διάσταση στην ενεργειακή μας πολιτική και να επικεντρωθούμε σε λίγες, πλην όμως επείγουσες προτεραιότητες.» Στην ανακοίνωση η Επιτροπή προσδιορίζει πέντε κύριες προτεραιότητες. Με βάση αυτές τις προτεραιότητες και τη δράση που παρουσιάστηκε, η Επιτροπή θα υποβάλει συγκεκριμένες νομοθετικές πρωτοβουλίες και προτάσεις εντός του επόμενου δεκαοκταμήνου. Η εν λόγω ανακοίνωση θέτει επίσης το θεματολόγιο των συνομιλιών των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων της πρώτης συνόδου κορυφής της ΕΕ για την ενέργεια που θα πραγματοποιηθεί στις 4 Φεβρουαρίου 2011.

⁸² Βλ. «Energy 2020 strategy, for competitive, sustainable and secure energy». http://ec.europa.eu/climateaction/news_media/index_el.htm, (24/11/10)

Εξοικονόμηση ενέργειας

Η Επιτροπή προτείνει να επικεντρωθούν οι πρωτοβουλίες της στους δύο τομείς με το μεγαλύτερο δυναμικό εξοικονόμησης ενέργειας: τις μεταφορές και τα κτίρια. Προκειμένου να βοηθηθούν οι ιδιοκτήτες κατοικιών και οι τοπικοί φορείς να χρηματοδοτήσουν τις ανακαινίσεις και τα μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας, η Επιτροπή θα προτείνει επενδυτικά κίνητρα και καινοτόμα δημοσιονομικά μέσα έως τα μέσα του 2011⁸³. Ο δημόσιος τομέας πρέπει να λάβει υπόψη την ενεργειακή απόδοση κατά την αγορά έργων, υπηρεσιών ή προϊόντων. Στον βιομηχανικό τομέα, τα πιστοποιητικά ενεργειακής απόδοσης θα μπορούσαν να αποτελέσουν κίνητρο για τις εταιρείες να επενδύσουν σε τεχνολογία που καταναλώνει λιγότερη ενέργεια.

Ολοκληρωμένη πανευρωπαϊκή αγορά ενέργειας η οποία διαθέτει υποδομές

Η Επιτροπή ορίζει προθεσμία για την ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας. Έως το 2015 δεν πρέπει να μείνει εκτός κανένα κράτος μέλος. Την επόμενη δεκαετία χρειάζονται συνολικές επενδύσεις ενός τρισεκατομμυρίου σε ενεργειακές υποδομές στην ΕΕ. Για να επιταχυνθούν τα βασικά στρατηγικά έργα της ΕΕ, η Επιτροπή προτείνει να θεσπιστούν απλοποιημένες οικοδομικές άδειες που θα εκδίδονται σε συντομότερο χρόνο, προβλέποντας μέγιστο χρονικό πλαίσιο έως την τελική έκδοση της άδειας και τη χρηματοδότηση της ΕΕ. Ένα ενιαίο σημείο εξυπηρέτησης πρέπει να συντονίζει όλες τις αιτήσεις αδειών που χρειάζονται για την υλοποίηση ενός έργου.

27 κράτη, μία ενιαία φωνή για την ενέργεια παγκοσμίως

Προτείνεται η ΕΕ να συντονίζει την ενεργειακή της πολιτική έναντι τρίτων χωρών, ιδίως όσον αφορά τις σχέσεις της με τους κυριότερους εταίρους. Στο πλαίσιο της πολιτικής γειτονίας, η Επιτροπή προτείνει την διεύρυνση και την εμβάθυνση της Συνθήκης για την Ενεργειακή Κοινότητα προκειμένου να ενσωματώσει περαιτέρω

⁸³Βλ. «Energy 2020 strategy, for competitive, sustainable and secure energy». http://ec.europa.eu/climateaction/news_media/index_el.htm, (24/11/10)

όσες χώρες επιθυμούν να συμμετάσχουν στην αγορά ενέργειας της ΕΕ. Αναγγέλθηκε επίσης μια μείζων συνεργασία με την Αφρική η οποία αποσκοπεί στην παροχή διαρκούς ενέργειας σε όλους τους πολίτες της συγκεκριμένης ηπείρου.

Πρωτοκαθεδρία της Ευρώπης στην ενεργειακή τεχνολογία και στην καινοτομία

Θα δρομολογηθούν τέσσερα μεγάλα έργα σε κύριους τομείς με σκοπό την ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης, όπως νέες τεχνολογίες για ευφυή δίκτυα και αποθήκευση ηλεκτρικής ενέργειας, έρευνα για βιοκαύσιμα δεύτερης γενιάς και εταιρική συνεργασία για «έξυπνες πόλεις» με σκοπό την προώθηση της εξοικονόμησης ενέργειας στις αστικές περιοχές.

Ασφαλής, προστατευμένη και προσιτή ενέργεια για ενεργούς καταναλωτές

Η Επιτροπή προτείνει νέα μέτρα για τη σύγκριση τιμών, την αλλαγή προμηθευτή, τη σαφή και διαφανή τιμολόγηση.

Οι ενεργειακοί στόχοι της ΕΕ ενσωματώθηκαν στη στρατηγική «Ευρώπη 2020» για μια ευφυή, βιώσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς, όπως εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2010. Ειδικότερα, η ΕΕ αποσκοπεί στην επίτευξη φιλόδοξων στόχων στους τομείς της ενέργειας και της αλλαγής του κλίματος για το 2020: μείωση των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου κατά 20 %, αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας κατά 20 % και βελτίωση κατά 20 % της ενεργειακής απόδοσης⁸⁴.

⁸⁴ Βλ. «Energy 2020 strategy, for competitive, sustainable and secure energy». http://ec.europa.eu/climateaction/news_media/index_el.htm, (24/11/10)

ΕΠΙΛΟΓΟΣ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Είναι γεγονός ότι η ταχύτατη αύξηση του πληθυσμού στον πλανήτη και το συνεχώς αυξανόμενο βιοτικό επίπεδο των έξι δισ. κατοίκων του δημιουργούν τεράστια πίεση στη φύση. Οι μεγαλύτερες συνέπειες από την υπερκατανάλωση των πόρων είναι η αλλαγή του κλίματος, η οποία είναι μία από τις μεγαλύτερες απειλές που αντιμετωπίζει ο πλανήτης.

Αν η θερμοκρασία της γης αυξηθεί περισσότερο από 2°C σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα, η κλιματική αλλαγή πιθανόν να καταστεί μη αναστρέψιμη, με ανυπολόγιστες μακροπρόθεσμες συνέπειες. Περιοχές της γης με χαμηλό υψόμετρο, μεταξύ τους και μεγάλα τμήματα πολλών ευρωπαϊκών χωρών, θα μπορούσαν να εξαφανιστούν κάτω από την ανερχόμενη στάθμη της θάλασσας. Επιπλέον, σε πολλά μέρη του κόσμου δεν θα υπήρχε αρκετό πόσιμο νερό για όλους. Τα ακραία καιρικά φαινόμενα με τις υλικές και οικονομικές τους καταστροφές θα γίνονταν συχνότερα. Οι οικονομίες θα μπορούσαν να λυγίσουν από το κόστος αντιμετώπισης ενός διαφορετικού κλίματος. Η μέση θερμοκρασία της γης παρέμεινε σχετικά σταθερή επί 10 000 χρόνια μέχρι τη βιομηχανική επανάσταση. Από το 1850 και μετά, έτος από το οποίο υπάρχουν σταθερά ακριβείς μετρήσεις, έχει αυξηθεί κατά 0,76°C. Αν δεν λάβουμε μέτρα, πιθανόν να αυξηθεί περαιτέρω κατά 1,8–4,0°C κατά τη διάρκεια του αιώνα μας, ενδεχομένως ακόμη και κατά 6,4°C, σύμφωνα με διεθνή επιτροπή επιστημόνων που συγκάλεσε ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ). Ήδη έχει ξεκινήσει ο αγώνας για να μη φθάσουμε σε αύξηση 2°C, η οποία πιστεύεται ότι αποτελεί σημείο καμπίς. Κατά πάσα πιθανότητα ο αγώνας θα χαθεί, αν δεν σταθεροποιηθούν οι παγκόσμιες εκπομπές το αργότερο έως το 2020 περίπου, για να μειωθούν μετά έως το 2050 στο ήμισυ περίπου του επιπέδου στο οποίο βρίσκονταν το 1990. Η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής θα απαιτήσει πιθανώς σημαντικές προσαρμογές του τρόπου ζωής, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι θα υποβαθμιστεί το βιοτικό μας επίπεδο. Οι αλλαγές είναι απόλυτα συμβατές με τις προτεραιότητες της ΕΕ όσον αφορά την απασχόληση και την ανάπτυξη, καθώς και με την αειφόρο ανάπτυξη.

Το κόστος αυτών των μέτρων θα είναι πολύ περιορισμένο και σε κάθε περίπτωση χαμηλότερο από το κόστος των καταστροφών που θα επιφέρει η κλιματική αλλαγή αν δεν ληφθούν μέτρα. Αν συμφωνήσουν οι ανεπτυγμένες χώρες

να περιορίσουν τις συνολικές εκπομπές τους κατά 30% έως το 2020, η ετήσια οικονομική ανάπτυξη θα μειωνόταν λιγότερο από 0,2%.

Το τίμημα αυτό θα ήταν πολύ μικρό σε σχέση με το δυνητικό μακροπρόθεσμο κόστος της κλιματικής αλλαγής· επιπλέον, δεν λαμβάνεται υπόψη η αξία άλλων ωφελημάτων, όπως η μικρότερη ατμοσφαιρική ρύπανση, η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού σε προβλέψιμες τιμές και η αύξηση της ανταγωνιστικότητας μέσω της καινοτομίας. Στην πράξη, το οικονομικό κόστος της μείωσης των εκπομπών πιθανώς να υπεραντισταθμιστεί από αυτά τα οφέλη.

Τα τελευταία 30 χρόνια, η Ευρωπαϊκή Ένωση γίνεται όλο και πιο αποτελεσματική στον τομέα του περιβάλλοντος: εγκρίνει πολιτικές, θεσπίζει νομοθεσία και μέτρα για την εφαρμογή της, παρέχει την συνδρομή της για τη εξάλειψη της ρύπανσης, διεξάγει έρευνα που έχει οδηγήσει σε περιβαλλοντικές καινοτομίες και ευαισθητοποιεί το κοινό στα θέματα αυτά. Η Ευρωπαϊκή Πολιτική για τις κλιματικές αλλαγές αποτελεί το πιο συνεκτικό κανονιστικό πλαίσιο σε περιφερειακό αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο όσον αφορά στην αντιμετώπιση των κλιματικών αλλαγών.

Στον διεθνή χώρο, η Ένωση διαδραματίζει πάντα αποφασιστικό ρόλο, ασκώντας πιέσεις για την εφαρμογή αποτελεσματικών μέτρων για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Η διεθνής συναίνεση διευρύνεται σχετικά με το ότι ο πλανήτης αντιμετωπίζει το ενδεχόμενο αναντίστροπης κλιματικής αλλαγής, εκτός αν ληφθούν γρήγορα μέτρα. Η ΕΕ έχει ήδη διαμορφώσει μια σαφή αντίδραση υπό μορφή μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή, της δέσμευσής της να μειώσει τα αέρια «του θερμοκηπίου» κατά 20% τουλάχιστον έως το 2020, και της υπόσχεσης να πρωτοστατήσει στις διεθνείς διαπραγματεύσεις για τη θέση ακόμη πιο φιλόδοξων στόχων. Έτσι, συμβάλλει στην αποτροπή της ανόδου της παγκόσμιας θερμοκρασίας περισσότερο από 2 °C, σημείο καμπής, μετά το οποίο ολοένα και περισσότεροι επιστήμονες πιστεύουν ότι δεν υπάρχει επιστροφή. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, πρέπει να χρησιμοποιούμε τις πηγές ενέργειας με τρόπο πιο αειφόρο, να στραφούμε στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στη δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα, καθώς και να καταβάλουμε εντονότερες προσπάθειες για την αντιμετώπιση της αποδάσωσης.

Όλα αυτά μπορεί να σημαίνουν αλλαγή του τρόπου ζωής μας, χωρίς όμως να διακυβεύουν το βιοτικό επίπεδο είτε το δικό μας είτε των μελλοντικών γενεών. Η ενεργειακή πολιτική έχει καίρια σημασία για την επίτευξη των στόχων σχετικά με την

κλιματική αλλαγή. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, που εκπέμπει περίπου το 14% των αερίων θερμοκηπίου στον κόσμο σήμερα, βρίσκεται στην πρώτη γραμμή των διεθνών προσπαθειών για την καταπολέμηση των κλιματικών αλλαγών. Η Ένωση διαθέτει και τους πόρους αλλά και τη δυναμικότητα για να προωθήσει καλύτερες συνθήκες ζωής και να ανατρέψει την παραδοσιακή σύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης με την καταστροφή του περιβάλλοντος.

Η δράση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος αποσκοπεί στη βελτίωση της ποιότητας ζωής κάθε πολίτη, εστιάζοντας τις προσπάθειες στα μέτρα που μπορούν να αποδώσουν περισσότερο με συνεργασία. Η προστασία του περιβάλλοντος απαιτεί συνεργασία –σε ευρωπαϊκό, εθνικό και τοπικό επίπεδο– μεταξύ των δημοσίων αρχών, των επιχειρήσεων, των ομάδων πίεσης και των μη κυβερνητικών οργανώσεων, καθώς και μεταξύ των ίδιων των πολιτών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση τηρεί πάνω απ' όλα με συνέπεια την αρχή της «αειφόρου ανάπτυξης», προσπαθώντας να εξισορροπήσει την προστασία του περιβάλλοντος με την οικονομική πρόοδο και την κοινωνική ανάπτυξη.

Έχει καταστεί σαφές πως τα κράτη μέλη της ΕΕ είναι υποχρεωμένα, να συμμορφώνονται και να υιοθετούν τις οδηγίες που θέτει το νομοθετικό πλαίσιο της ένωσης, να παρέχουν σωστή πληροφόρηση στους πολίτες για την καλύτερη πρακτική εφαρμογή εξοικονόμησης της ενέργειας και να εφαρμόζουν όσο το δυνατόν περισσότερα μέτρα διαφύλαξης της ενέργειας και προστασίας του περιβάλλοντος με όσο το δυνατό καλύτερο τρόπο, ώστε να έχουμε ελπίδες για ένα ευοίωνο μέλλον της φύσης.

Έτσι λοιπόν, μετά από αυτή τη σύντομη έκθεση των δράσεων και των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που παρατηρούμε ότι προωθούνται όσο το δυνατόν γίνεται, μπορούμε να ελπίζουμε και να είμαστε κάπως αισιόδοξοι για την επιβίωση του περιβάλλοντος το οποίο περιβάλλον, αναμφίβολα σημαίνει επιβίωση, ζωή, υγεία και παρακαταθήκη για τη ζωή των επόμενων γενεών, κάτι που είναι απαραίτητο να συνειδητοποιήσουμε όσο το δυνατόν γρηγορότερα και υπεύθυνα, και να συμμετέχουμε ενεργά με το δικό μας καθημερινό τρόπο, στην εξοικονόμηση ενέργειας και σε μία πιο «υγιή» καθημερινότητα για το περιβάλλον δηλαδή για την ίδια μας τη ζωή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βιβλία

- Ε.Κουτούπα-Ρεγκάκου**, «Δίκαιο του περιβάλλοντος», εκδ. Σάκκουλας, 2008.
- Γ.Τσάλτας- Χ.Πλατιάς**, «Ευρωπαϊκή Ένωση και περιβάλλον», εκδ. Σάκκουλας, 2005.
- Μ.Δεκλερής**, «Ο Δωδεκάδελτος του περιβάλλοντος. Αρχές της βιώσιμης ανάπτυξεως», Νόμος και Φύση, 1995.
- Κ.Χατζημπίρος και Δ.Τσαντίλης**, «Ευρωπαϊκή Περιβαλλοντική Πολιτική», εκδ. Στοχαστής, 2007.
- Α.Λουλουδής, Ν. Μπεόπουλος**, «Η ολοκλήρωση της ΕΕ, θεσμικές, πολιτικές, και οικονομικές πτυχές», εκδ. Θεμέλιο, 1995.
- Ι. Καρακώστας**, «Περιβάλλον και Δίκαιο», εκδ. Α.Σάκκουλα, 2006.
- Δ.Τσαντίλης**, «Περιβάλλον και Απασχόληση», εκδ. Νεφέλη, 1997.
- Ι.Καράκωστα, Γλ. Σιούτη**, «Εισαγωγή στο Κοινοτικό Δίκαιο Περιβάλλοντος», εκδ. Α.Σάκκουλας, 1993.
- Γ.Δελλή**, «Κοινοτικό Δίκαιο Περιβάλλοντος», εκδ. Α.Σάκκουλας, 1998.
- Β.Πανάγος**, «Η Πολιτική Περιβάλλοντος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων», Αισυμνήτης 2/1988.
- Τσάλτας-Πλατιάς**, «Ευρωπαϊκή Ένωση και Περιβάλλον, Ανατομία μιας Κοινής Ευρωπαϊκής Πολιτικής», εκδ. Σιδερής Ι., 2010.
- Γκιζάρη-Ξανθοπούλου**, Οι νέοι μηχανισμοί περιβαλλοντικής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση, εκδ. Σάκκουλας Θεσσαλονίκη, 2003.
- Π.Ι.Κανελλόπουλος**, «Οι συνθήκες της ΕΕ. Μετά τη συνθήκη της Λισσαβόνας», εκδ. Α.Σάκκουλας, 2008
- Γ. Μπάλιας**, «Η Αρχή της Προφύλαξης στο Διεθνές, Κοινοτικό και Συγκριτικό Δίκαιο», Νόμος & Φύση - Βιβλιοθήκη Περιβαλλοντικού Δικαίου, 2005.
- Γ. Κρεμλής**, «Η Ευρωπαϊκή Πολιτική και το Δίκαιο του Περιβάλλοντος, Το Κοινοτικό Κεκτημένο», Νόμος και Φύση, 3/1998.

Άρθρα

Β.Καραγεώργου, «Η Ευρωπαϊκή Πολιτική για τις κλιματικές αλλαγές», Heleco '05, ΤΕΕ, Αθήνα, 3-6 Φεβρουαρίου 2005.

Α.Ζερβός, «Η ανάπτυξη της αιολικής ενέργειας στην Ευρώπη», Α.Ζερβός, 2006

Β.Βρεττού, «Η συνταγματική κατοχύρωση της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης», ΠερΔικ 1/2003.

Β.Καραγεώργου, « Ενέργεια και κλιματικές αλλαγές- Η συμβολή των οικονομικών εργαλείων στην προώθηση της τεχνολογικής καινοτομίας και την επίτευξη ενός βιώσιμου ενεργειακού μέλλοντος», 2007.

Διαδικτυακοί Τόποι

www.minenv.gr

www.wikipedia.org.

www.nomosphysis.org.gr

<http://ec.europa.eu/environment>

www.globalaction.gr

www.environment.gr

<http://www.ipcc.ch>

<http://unfccc.int>

http://unfccc.int/kyoto_protocol

<http://unfcccballi.org>

http://ec.europa.eu/environment/climat/2010/Copenhagen_memo

<http://ec.europa.eu/environment/climat/poznan>

<http://www.consilium.europa.eu>

<http://www.environ.ie/Environment/Atmosphere/ClimateChange/EmissionsTradingScheme>

<http://ec.europa.eu/clima/funding/ner300>

http://europa.eu/legislation_summaries/energy/european_energy_policy

www.ec.europa.eu/energy/renewableenergy,

<http://eur-lex.europa.eu>

